

## 96. Tiistaina 11 päivänä lokakuuta 1988

kello 14

Siv.

### Päiväjärjestys

### Esitellään:

#### Ilmoituksia

#### Ainoa käsittely:

- 1) Asetus 29 päivältä heinäkuuta 1988 Intian kanssa eräiden tekstiilituotteiden Intiasta Suomeen tapahtuvasta viennistä tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta .. 2815
- Mainittu asetus (A n:o 14)  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14

#### Ensimmäinen käsittely:

- 2) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..... ”
- Hallituksen esitys n:o 71  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43
- 3) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta ..... ”
- Hallituksen esitys n:o 117  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44
- 4) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain 2 §:n muuttamisesta ..... ”
- Hallituksen esitys n:o 77  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11
- 5) Ehdotus laiksi siemenperunakeskuksen suojavyöhykkeestä ..... ”
- Hallituksen esitys n:o 121  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12

- 6) Hallituksen esitys n:o 153 ammattitautilaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... 2816
- 7) Hallituksen esitys n:o 165 laiksi indeksiähdön käytön rajoittamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta ..... 2823
- 8) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 79 tulo- ja varallisuusverolaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi ..... 2825
- 9) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 84 laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain kumoamisesta ..... 2830
- 10) Ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 85 kone- ja laiteinvestointien vähennysoikeutta koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön ..... 2832
- 11) Ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 86 laeiksi vuodelta 1989 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista verasteikoista ja veroprosenteista sekä perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta ..... ”
- 12) Ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 87 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 17 §:n muuttamisesta ..... 2833
- 13) Ed. Donnerin lakialoite n:o 82 laiksi investointivarauslain 9 §:n muuttamisesta ..... ”
- 14) Ed. Gustafssonin ym. lakialoite n:o 78 laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta ..... 2834
- 15) Ed. Kietäväisen ym. lakialoite n:o 74 laiksi kuntien yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 2 ja 7 §:n muuttamisesta ..... 2837
- 16) Ed. Männistön ym. lakialoite n:o 88 laiksi eräistä kloorifluorihilivetyjen käyttöä koskevista rajoituksista ..... 2844

17) Ed. Stenius-Kaukosen ym. laki-aloite n:o 90 laeiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1989 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta vuodelta 1989 ..... 2846

Pöydällepanoa varten esitellään:

18) Lakivaliokunnan mietintö n:o 10 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus oikeusministeriön hallinnonalan eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 18) .....

19) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus vankeinhoitolaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakauttamisesta (A n:o 13) .....

20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45 hallituksen esityksestä laiksi Teollisen Kehitysyhteistyön Rahasto Oy — Fonden för Industriellt Utvecklingssamarbete Ab -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 3 a ja 3 b §:n muuttamisesta (HE n:o 122) .....

21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46 hallituksen esityksen johdosta laiksi polttoaineverosta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE n:o 92) .....

22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös maantiepolttoneiteiden hinnoista (VNP n:o 9) .....

23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48 hallituksen esityksen johdosta laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 7 §:n muuttamisesta (HE n:o 118) .....

24) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49 hallituksen eduskunnalle antaman kertomuksen johdosta niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muutokset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1985 ovat antaneet aihetta (K n:o 8) .....

25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14 Eduskunnan kirjaston kertomuksen johdosta (K n:o 6) .....

Siv. Puhetta johtaa puhemies A h d e .

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Ajo, Alaranta, Bärlund, Halonen, Häkämies, Joenpalo, Jääskeläinen, Mäkipää, Nieminen, Ollila, Paloheimo, Puska, Rauramo, Salolainen, Sorsa, Taxell ja Vennamo.

## Ilmoitusasiat:

### Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Joenpalo, virkatehtävien takia edustajat Bärlund, Halonen ja Taxell sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ajo, Alaranta, Jääskeläinen, Mäkipää, Nieminen, Nordman, Paloheimo, Puska, Rauramo ja Vennamo, tämän kuun 14 päivään yksityisasioiden takia edustajat Häkämies ja Ollila, 18 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Sorsa sekä 21 päivään virkatehtävien takia ed. Salolainen.

### Uusia hallituksen esityksiä

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan lokakuun 7 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:o 157—162, 164, 167, 168, 170, 171 ja 174—179, jotka on nyt edustajille jaettu.

### Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 478, 486 ja 521. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Korttesalmi: Herra puhemies! Ilmoitan suuren valiokunnan jäsenille, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13 eli normaalina aikana. Käsiteltävänä on 15 asiaa.

**Päiväjärjestyksessä olevat asiat:****1) Asetus 29 päivältä heinäkuuta 1988 Intian kanssa eräiden tekstiilituotteiden Intiasta Suomeen tapahtuvasta viennistä tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen voimaansaatamisesta**

Esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

**2) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 71, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43.

**Keskustelu:**

**Ed. Seppänen:** Herra puhemies! Tähän asti Suomessa on ollut oikeus jalostaa maan mineraalirikkauksia vain valtionyhtiöillä. Esitetyn lain muutoksen avulla ollaan privatisoimassa sitäkin perusteellisuuden aluetta, jota edustaa malmien jalostus. Me SKDL:n eduskuntaryhmässä tulemme lain kolmannessa käsittelyssä vastustamaan privatisointia ja tulemme äänestämään lakiesitystä vastaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**3) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta**

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 117, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**4) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain 2 §:n muuttamisesta**

Esitellään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 77, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**5) Ehdotus laiksi siemenperunakeskuksen suojavyöhykkeestä**

Esitellään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 121, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## 6) Ehdotukset ammattitautilaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 153 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Puhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

### Keskustelu:

**Ed. Mönkäre:** Herra puhemies! Hallituksen esitys ammattitautilaiksi pyrkii korjaamaan eräitä tärkeitä seikkoja ammattitautien toteamisessa ja korvattavuudessa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ammattitaudin käsite määriteltäisiin nyt vain ammattitautilaissa. Ammattitaudin toteamiseksi riittää, että sairaus on todennäköisesti altisteen aiheuttama. Myönteisen korvauspäätöksen tekemiseen riittää, että työolosuhdetietojen perusteella voidaan todeta riittävä altistus ja että asianomainen lääketieteellisen tutkimuksen perusteella sairastaa altistukseen sopivaa sairautta. Mikäli mukana on seikkoja, jotka viittaavat työn ulkopuoliseen altistukseen, on vakuutuslaitoksen selvittettävä ulkopuolisen altistuksen vaikutus korvattavuuteen.

Hyvänä asiana on todettava, että esityksessä on mukana myös säännöksiä sairauden pahenemisesta. Sairauden pahenemisen aiheuttama työkyvyttömyys korvataan kokonaistyökyvyttömyytenä. Ammattitautien toteamisessa on monia ongelmia. Esityksen perusteluissakin todetaan, että sairauksien määrittämisessä ammattitautiksi on alipeittävyttä. Tämähän on todettu, kun on seurattu ammattitautirekisterin kehittymistä. Ongelmana on, että lääkärit eivät tunnista sairauksia ammattitaudeiksi. Lääkärin tiedoissa ammattitaudeista on puutteita, ja lisäksi lääkäreillä on ollut myös tiedon puutetta ilmoittamisvelvollisuudesta. Lääkärin vastaanotolla ei myöskään usein riittävästi selvillä potilaan työolosuhteita johtuen siitä, että lääkärin mieleen ei ole edes juolahtanut, että kyseessä voisi olla työolosuhteiden aiheuttama sairaus. Potilaiden oma tietoisuus työolosuhteiden haittavaikutuksista on kuitenkin lisääntynyt. Oma-aloitteisesti potilaat tarjoavat lääkärille

hyvinkin usein sairauden syyksi työolosuhteita. Objektiiivinen totuus löytyneekin potilaan ja lääkärin käsitysten keskiväliltä.

Omassa työssäni työperäisten keuhkosairauksien erikoislääkärinä olen joutunut useasti seuraamaan, miten pitkäkestoista on saada vakuutuslaitokselta päätös ammattitaudista. Varsinkin, jos kyseessä on harvinaisempi ammattitauti tai sairaus, jonka esiintyminen uudessa työympäristössä on osoitettava, saattaa prosessista vakuutuslaitoksen kanssa tulla pitkä ja hankala.

Esimerkin voin kertoa työntekijästä, jolla todettiin maanviljelijöiden tyypillinen ammattitauti homepölykeuhkosairaus kaikkine kliinisin oireineen, vaikka hän ei ollut koskaan osallistunut karjanhoitotyöhön. Työntekijä oli kirjapainotyöntekijä, joka oli altistunut saastuneen ilmankostutuslaitteen levittämille homesienien itiöille työpaikassaan, eli ammattitautilain edellytykset altistuksesta ja siihen liittyvästä tyypillisestä sairaudesta tulivat täytetyiksi. Sairaus oli tyypillinen homepölykeuhkosairaus, ja työpaikalta pystyttiin osoittamaan homesienien itiöitä. Näistä tosiasioista huolimatta käytiin yli vuoden kestänyt prosessi vakuutusyhtiön kanssa, jossa tutkimuksia tehtiin eri laitoksissa ja useita lausuntoja kirjoitettiin. Tuona aikana potilas oli sekä psyykkisesti että taloudellisesti hyvin epävarmassa tilanteessa.

Esityksessä todetaankin nyt, että vakuutuslaitoksella on velvollisuus korvausasian vireilletulon jälkeen hankkia ratkaisua varten tarvittavat asiakirjat mahdollisimman nopeasti. Tähän lauseeseen sisältyy paljon inhimillistä hätää, jonka korjaamiseksi esitys on todella paikallaan.

Esityksen perusteluissa tuodaan esille myös ongelma syöpäsairauksien korvattavuudesta ammattitautina. Tiedämme, että vuosittain joka neljäs suomalainen sairastuu syöpään. Syöpäpotilaiden määrä on myös jatkuvassa nousussa. Yleisesti tiedetään myös, että ulkoiset tekijät vaikuttavat voimakkaasti syövän syntyyn. Jopa yhdeksän kymmenestä teollistuneiden maiden syöpätapauksesta johtuneen osittain tai kokonaan ulkoisista tekijöistä. Tärkeimpiä syövän syitä ovat tupakka, työympäristön kemikaalit, ravinnon koostumus ja eräät virukset.

Viime aikoina on puhuttu paljon asbestin aiheuttamista syöpätapauksista. Rakennusten peruskorjausten yhteydessä rakennustyömiehet meillä altistuvat asbestille, jos eivät osaa varoa altistusta. Asbestin aiheuttamat syöpäsairaudet tulevat esille vasta kymmenien vuosien kulut-

tua, joten syy-yhteyden osoittaminen on ollut vaikeaa. Tällä hetkellä vuosittain todetaan keuhkosyöpätapauksia, joiden voidaan olettaa johtuneen vuosikymmenien takaisesta asbestialtistuksesta. Tietoisuus asbestin aiheuttamista syöpätapauksista on tärkeä sekä hoitohenkilökunnalle että asbestin kanssa työskenteleville. Tiettyjen syöpätapausten yhteydessä tutkivan lääkärin tulee osata epäillä ja selvittää asbestialtistuksen mahdollisuus, ja asbestiongelmaanhan hallituksen esityskin puuttuu.

Meillä tarvitaan lisätietoa ammattitaupeista, jotta altistuneen työntekijän korvausasiat saadaan kuntoon, ja tietenkin myös sen takia, että uusia ammattitautitapauksia pystytään estämään. Ammattitautityöryhmä on katsonut, että korvattavien sairauksien löytämiseksi tulee saada aikaan kiinteä yhteistoiminta terveydenhuollosta vastaavien viranomaisten, Työterveyslaitoksen ja tapaturmavakuutuksen välillä ja erityisesti niiden syöpäsairauksien esille saamiseksi, joissa altistuksen perusteella voi tulla kysymykseen ammattitauti ja myös korvattavuus. Syöpäsairauksien kirjo on niin laaja, ja kun suurimman osan syöpäsairauksista syynä on ulkopuolinen tekijä, riittää tällä saralla todella paljon työtä. Hallituksen esitys ammattitautilaiksi on kiinnittänyt huomiota tärkeihin epäkohtiin nykyisessä käytännössä.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puemies! Joka vuosi Suomessa kuolee arviolta 150 ihmistä asbestin vuoksi. Asbestin aiheuttamia sairauksia arvioidaan hallituksen esityksessä ilmenevän vielä pitkälle 2000-luvulle sen asbestille altistumisen seurauksena, joka on jo tähän mennessä tapahtunut. Vahingot ovat siis jo syntyneet, eikä auta, vaikka asbestista nyt ollaan luopumassa taikka kiinnittämässä erityistä huomiota asbestipurkutöihin.

Asbesti on vain yksi esimerkki siitä, minkä vuoksi kaikkiiin työpaikalla käytettäviin aineisiin pitäisi suhtautua suurella varovaisuudella, silloin kun niiden haittatekijät tunnetaan, mutta vielä suuremmalla varovaisuudella pitäisi suhtautua niihin aineisiin, joiden ominaisuuksia ei vielä tunneta. Ennakolta pitäisi voida varmistua siitä, että vahinkoja ei pääse syntymään. Silloin kun tiedot eivät riitä, pitäisi pidättäytyä uusien aineiden käyttöönotosta.

Juuri uusien vaarojen ennaltaehkäisyyn tämä lakiesitys ei tuo riittävää turvaa, vaikka onkin sanottava, että tämä sisältää eräitä parannuksia nykyiseen tilanteeseen, jotka ovat ihan myön-

teisiä. Mutta juuri siihen, että voitaisiin uusia mahdollisia ammattitaupeja ennaltaehkäistä, tämä laki ei anna riittäviä mahdollisuuksia. Tämä koskee niin kemiallisia aineita kuin myös sellaisia tekijöitä, joista nyt on jo aika paljon tietoa, mutta niitäkään ei ole voitu ottaa selvästi lakiin mukaan. Näillä tarkoitan tuki- ja liikuntaelinten sairauksia samoin kuin psyykkisistä tekijöistä johtuvia ammattitaupeja. Nyt jo tunnustetaan, että myös psyykkisistä tekijöistä voi johtua ammattitauti, mutta tähän mennessä ei ole Suomessa korvattu lainkaan psyykkisten tekijöiden aiheuttamia ammattisairauksia, vaikka Ruotsissa on jo siihen päästy.

Erityisen suurena puutteena on pidettävä sitä, että ammattitautilain uuteen 1 §:ään ei ole lisätty psyykkisiä tekijöitä, vaan täällä edelleen puhutaan siitä, että ammattitaudilla tarkoitetaan sairautta, joka todennäköisesti on pääasiassa aiheutunut fyysikaalisista, kemiallisista tai biologisista tekijöistä. Miksei tähän luetteloon ole voitu lisätä sanaa "psyykkisistä tekijöistä"? Myös tarvittaisiin sellainen avaruus, joka mahdollistaa muut vielä tänä päivänä tuntemattomat mahdollisuudet saada ammattitauti.

Ammattitautilaki ei sisällä esityksiä työolosuhteiden parantamisesta, vaikka tällainen ajattelutapa on ollut alun perin vallalla, kun ammattitautilakia on tehty. Nyt perusteluna sille, että ei tarvita ammattitautilaissa työolosuhteita koskevia säännöksiä, sanotaan, että nämä hoidetaan työterveydenhuoltolain ja työturvallisuuslain kautta. Meillä on syyskuun ensimmäisenä päivänä astunut voimaan työturvallisuuslakiin huomattavia muutoksia.

Mutta jos me tarkastelemme työturvallisuuslakia, niin se on pääasiassa hyvin tapaturmapainotteinen laki. Siellä on erittäin tarkkoja säännöksiä nostotöistä, esim. miten nostotöissä, kuljetuksissa voidaan tapaturmia ehkäistä. Mutta esimerkiksi juuri psyykkisten tekijöiden huomioon ottaminen on täysin yleisellä tasolla. Toki on hyvä, että nyt on saatu selkeästi lakiin kirjattua, että psyykkiset tekijätkin on otettava huomioon työolosuhteita järjestettäessä. Mutta juuri sen vuoksi, että työturvallisuuslaki on niin tapaturmapainotteinen, meidän mielestämme pitäisi vielä harkita, että ammattitautilakiin sisällytettäisiin tarvittavat säännökset, joilla voitaisiin säädellä myös työolosuhteita, jotta voitaisiin ammattitaupeja ehkäistä.

Haluaisin puuttua myös tämän hetken lainsäädännön tulkintaongelmiin, joista ed. Mönkäre toi jo yhden esimerkin. Lukuisia esimerk-

keja voidaan esittää siitä, miten vaikeaa on tällä hetkellä saada työperäinen sairaus hyväksytyksi ammattitautina. Eivätkä vaikeudet lopu siihen, että sairaus hyväksytään ammattitaudiksi. Sen jälkeen seuraa korvauskäytännössä vielä ongelmia. Minkälaisia ongelmia? Hyvin usein tapahtuu niin, että ammattitaudin perusteella myönnetään tapaturmaeläkettä vain muutaman vuoden ajan, määräaikaisena. Yhtäkkiä se lopetetaan, ikään kuin ammattitaudin aiheuttama työkyvyn alentuminen olisi poistunut.

Näin ei kuitenkaan usein ole asianlaita. On selvää, että oireet lievenevät, kun ei tarvitse siinä työssä enää olla. Mutta heti jos vastaaviin olosuhteisiin joutuisi, oireet palaisivat. Myös monen muun erilaisen työn tekeminen on vaikeaa juuri sen vuoksi, että ammattitauti on heikentänyt työkykyä. On erittäin suuri ongelma, että tapaturmaeläke lopetetaan kesken kaiken. Hyvin usein henkilön toimeentulo ratkeaa kyllä sillä, että hän saa sitten työkyvyttömyyseläkettä eli tapaturmavakuutuslaitosten vastuu asetetaan työeläkejärjestelmälle. Juuri tätä kautta, kun käytäisiin läpi koko työeläkepuoli ja se, minkälaisista syistä työeläkkeitä myönnetään, selviäisi varmasti hyvin se, miten paljon ongelmia on ammattitautilainsäädännössä ja nimenomaan sen korvauskäytännössä tapaturmavakuutuslain kautta.

Tapaturmaeläkettä maksetaan, jos työkyvyn alenema on vähintään 10 %. Hyvin usein tulee eteen myös tilanne, jossa — vaikka ammattitauti on tunnustettu — todetaan, että työkyvyn alenema on alle 10 % eli eläkettä ei tule maksettavaksi lainkaan. Myös tämän aleneman alkamisajankohtaa voidaan lykätä useilla vuosilla, vaikka vakuutustapahtuma on se päivä, jolloin ensimmäisen kerran henkilö on kääntynyt näiden oireiden vuoksi lääkärin puoleen. Voidaankin todeta, että vuosia työkyvyn alenema on ollut alle 10 % ja eläkettä ei makseta, ja vasta myöhemmin sitten annetaan jokin korkeampi prosentti, jolla korvausta maksetaan, esimerkiksi 35 %, vaikka tosiasiasa henkilö on täysin työkyvyttömyyden nimenomaan tämän ammattitaudin vuoksi. Miksi on tärkeätä, että korvaus maksettaisiin juuri tapaturmavakuutuslain nojalla? Sen vuoksi, että siinä on periaatteena täysi ansionmenetyksen korvaus eli tapaturmaeläke on 85 % palkasta, kun työeläkkeessä päästään korkeintaan 60 %:n eläketasoon.

Vuosi sitten tuli korjaus ammattitautiasetukseen, ja itse asiassa tässä hallituksen esityksessä nyt ei tapahdu kovin paljon muutoksia. Itse

asiassa ne korjaukset, jotka vuosi sitten tehtiin ammattitautiasetukseen, kirjataan nyt lakiin. On toki aina parempi, että asiat on sanottu laisassa, mutta käytäntöön se ei tuo suurta muutosta.

Viime vuonna ammattitauteja todettiin noin 7 000, kun edellisellä vuonna niitä oli 6 000. Lisäys johtui pääasiassa juuri ammattitautiasetuksen muutoksesta. Erityisen ongelmallisia ovat esimerkiksi toistotyön aiheuttamat rasitusvammat. Jännetupen tulehduksen eli epicondylitiitin korvaus on juuri tämän ammattitautiasetuksen muutoksen vuoksi nyt hieman helpottunut, mutta ongelmatonta se ei ole vielä. On monia tuki- ja liikuntaelinten sairauksia, joita ammattitautina ei korvata, vaikka ne ilmeisesti johtuvat henkilön tekemästä työstä. Juuri tällä alueella, myös näiden tuki- ja liikuntaelinten sairauksien saamiseksi itse lakitekstiin, olisi pitänyt nyt selkeästi edetä, mutta näin ei tässä esityksessä tapahdu.

Herra puhemies! Puhemiesneuvostossa on ollut esillä, että tästä asiasta olisi pyydetty lausunto talousvaliokunnalta, mutta puhemiesneuvosto kuitenkin päätti, että ei pyydetä. Pidän valittavana tätä puhemiesneuvoston päätöstä, koska asia liittyy talousvaliokunnan työhön hyvin kiinteästi yleensäkin, koska se käsittelee terveydenhuollon järjestämistä, mutta erityisesti sen vuoksi, että siellä on tällä hetkellä käsitellyssä erikoissairaanhoitolaki, johon juuri ammattitautien toteaminen liittyy kiinteästi.

Tällä hetkellä meillä on Työterveyslaitos, joka tutkii työperäisiä sairauksia erikoislaitoksena, mutta yhä enemmän ollaan menossa ja pitäisi olla menossa siihen suuntaan, että keskussairaaloilla olisi riittävät voimavarat työperäisten sairauksien tutkimiseen. Tällä hetkellä vain viidellä yliopistollisella keskussairaalaalla on edes jonkinlaiset voimavarat, muilla keskussairaaloilla tuskin lainkaan. Tämä johtaa siihen, että ammattitautien selvittäminen viivästyy. Ennen kuin päästään Työterveyslaitokselle asti, on käyty läpi ensin keskussairaaloita tutkimukset ja, ikävä kyllä, niille ei tänä päivänä anneta paljon arvoa, vaan keskussairaaloiden kirjoittamat E-lausunnot usein hylätään. Työterveyslaitos on saavuttanut vankemman aseman, ja sen lausuntoja ei voida samalla tavalla hylätä, vaikka niissäkin ongelmia on. Mutta juuri tämä prosessi vie paljon aikaa, ja pitäisi saada resursseja keskussairaaloille työperäisten sairauksien tutkimiseen. Tämän vuoksi tämä asia liittyy siis kiinteästi nyt käsiteltävänä ole-



vaan erikoissairaanhoidolakiin, joka on talousvaliokunnassa.

En tee ehdotusta täällä salissa, koska olen aivan varma, että jos täällä ehdotan, niin suuri osa edustajista lainkaan asiaa tarkemmin pohtimatta tulisi äänestämään ehdotustani vastaan, vaan pyrimme siihen, että sosiaalivaliokunnassa tätä asiaa vielä voi käsitellä ja valiokuntahan voi itse pyytää lausunnon.

**Työvoimaministeri Puhakka:** Herra puhemies! Lyhyesti palaan ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoroon psyykkisestä työsuojelusta. Työsuojelussa olisi todella aihetta päästä kokonaisvaltaiseen näkemykseen sekä ihmisen henkisen että fyysisen hyvinvoinnin säilyttämisestä työyhteisössä. Niinpä kun työterveyslakiin tuli syyskuun alusta käsite psyykkinen työsuojelu, asetin viime kevättälvella työryhmän selvittämään, mitä psyykkinen työsuojelu työyhteisössä voisi olla. Tänä päivänä työryhmän mietintö valmistui ja otin sen vastaan.

Tarkoitus on, että työsuojeluhallitukselle tulee erillinen tietopaketti siitä, mitä psyykkinen työsuojelu sisältää työsuojelutarkastuksen näkökulmasta, tietopaketti suunnittelijoitten kouluttamiseksi, niin että he ottavat huomioon suunnitteluprosessissa psyykkisen työsuojelun ja sen lisäksi tietopaketti, joka on tarkoitettu työsuojeluorganisaatioissa mukana oleville ihmisille eli työsuojeluvaltuutetuille, -päälliköille ja työsuojelutoimikunnille. Tärkeätä on nimenomaan toimia niin, että me ennalta pyrimme esittämään niin psyykkistä kuin fyysistä hyvinvointia vaurioittavia vaaroja ja tältä perustalta nimenomaan työturvallisuuslaissa on ensisijaisesti toimittava. Ammattitautilaki on pääasiassa vain korvaava lainsäädäntö.

**Ed. Mönkäre** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Stenius-Kaukosen kanssa ihan samaa mieltä monesta asiasta, joita hän puheenvuorossaan mainitsi. Esimerkiksi asbestialtistuksesta on todettava, että asbestin vaikutus ihmisten terveyteen on vasta ihan viime vuosikymmenten tiedon tulosta. Ei ole voitu varoa asiaa, josta ei ole ollut tietoa. Tietysti ed. Stenius-Kaukonen toikin esille sen, että meillä on tällä hetkellä työympäristössämme paljon sellaisia asioita, joiden vaikutuksista emme vielä tiedä. On hyvin tärkeää, että näitä asioita selvitetään. Esimerkiksi maanviljelijöiden yleisin ammattitauti homepölykeuhkosairaus kuvattiin ensimmäisen kerran vuonna 1932, mutta tuli

tunnetuksi vasta 1970-luvun vaihteessa. Onhan selvää, ettei ole voitu varoa homesieni-itiöitä, kun ei ole tiedetty, että ne aiheuttavat sairautta.

Mitä sitten tulee psykiatristen sairauksien korvattavuuteen ammattitautina, ammattitaudin määritelmä edellyttää, että täytyy olla riittävä altistus ja altistukseen sopiva sairaus. Miten me voimme osoittaa, että psykiatrinen sairaus on ammattitauti, kun emme tiedä psykiatristen sairauksien syitä? Voiko sanoa, että jokin työympäristön ihmissuhdetekijä olisi aiheuttanut skitsofrenian puhkeamisen? Määritelmästä johtuen psykiatristen sairauksien luokittelu ammattitaudiksi on vaikeaa. Se, mitä ministeri Puhakka toi esille psyykkisestä työsuojelusta, on tietysti kaikkein tärkeintä tässä asiassa.

**Ed. Stenius-Kaukonen** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä, niin kuin jo puheenvuorossani sanoin, että tärkeintä on psyykkistenkin ongelmien ennalta ehkäisy niin, että työympäristössä psyykkistä sairautta aiheuttavia tekijöitä ei ole tai ne mahdollisimman pitkälle poistetaan. Siinä mielessä ministeri Puhakan asettaman työryhmän selvitystyö ja aineisto on erittäin tervetullut. Mutta kun ikävä kyllä ei ole voitu eikä pystytä varmasti lähiaikoinakaan kaikkia ennalta ehkäisemään, vaan psyykkisiä sairauksia ilmenee hyvin paljon ja niin sanottua burn out -ilmiötä tänä päivänä enemmän kuin aikaisemmin, niin olisi tärkeätä, että myös tapahtuneet sairastumiset voitaisiin korvata ammattitautina. Se edellyttäisi sitä, että ammattitautilakiin otettaisiin tästä selkeä säännös.

Mitä tulee asbestihaittoihin, niin kun itse 1970-luvun alussa työskentelin työsuojelutarkastajana, kyllä asbestin haitoista jo silloin tiedettiin aika paljon. Vasta nyt on päästy siihen, että todellisia rajoituksia on ryhdytty toteuttamaan. Sama koskee jotakin KY 5:tä, sinistymisenestoainetta, jota sahoilla käytetään. Kyllä niistä on jo pitkään tiedetty, mutta meillä on mennyt hyvin kauan aikaa, ennen kuin on päästy minkäänlaisiin tekoihin. Ei meidän tarvitse katsoa kuin naapurimaahan Ruotsiin taikka muihin Pohjoismaihin, niin tiedetään, että siellä vastaavat lainsäädännölliset uudistukset on tehty jo aikoja sitten, 1970-luvun alussa. Nyt jo Ruotsissa voidaan psyykkisistä syistä aiheutuvia ammattitauteja korvata, ei kovin paljon, mutta tässäkin asiassa Ruotsissa ollaan edellä.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mönkäreen käsitys siitä, että psyykkisistä sairauksista ei voida sairauden syytä todeta, pitää paikkansa tässä meidän juristien hallitsemassa maassamme, jossa todistustaakka on aina ehdoton. Me voimme kuitenkin tilastollisin menetelmin päätellä, että jossakin ammatissa sairastumisen todennäköisyys on kolme neljä kertaa suurempi kuin jossakin toisessa, ja silloin me tiedämme, että 75-prosenttisella todennäköisyydellä voidaan sanoa, että sairastuminen on työperäistä. Se, että meillä vaaditaan 100-prosenttisia todennäköisyyksiä, johtaa siihen, että voimme ammattitautina oikeastaan korvata vain sen, että käsi katkeaa, kun näemme, että käsi katkesi ja missä se katkesi. Se tavallaan johtaa meidän työsuojelutoimenpiteitämme myös harhaan, koska me tiedämme, että psyykkisillä sairauksilla on erittäin suuria korrelaatioita sekä asuinympäristön että työympäristön kanssa.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos ammattitautikäsitettä laajennetaan sillä tavalla kuin ed. Soininvaara totesi, niin me joudumme korvaamaan kaikki sairaudet ammattitauteina. Jos mietitään, että psykiatrisen sairauden syy on työ, niin lähestymisnäkökulma on kyllä aika hankala yksilön kohdalla näytön saamisessa. Paljon tärkeämpää on muuttaa työolosuhteita niin, että tällaisia ongelmia ei synny, ja työelämän uudistaminen siinä mielessä on ihan olennainen asia. Näen melko mahdolltomana esimerkiksi lääkärinä ryhtyä kirjoittamaan E-lausuntoa, jossa osoitan jonkin psykiatrisen sairauden syyksi työn, työympäristössä tapahtuneen asian yksilön kohdalla. Tietysti tilastollisesti voimme näitä lukuja osoittaa ja sillä tavalla perustella asioiden korjaamista ja eteenpäin viemistä.

On myönnettävä, etten ole psykiatri. Mutta eivät ole psykiatrit tähän lakiesitykseenkään tällaista vaatineet.

Ed. Andersson: Herra puhemies, herrat! Asia, mikä minun piti täällä esittää, tuli jo osittain edellisissä puheenvuoroissa ilmi. Ajattelin, kun luin tätä lakia, että taas kerran unohdetaan psyykkisissä vaikeuksissa olevat ihmiset ja syrjitään heitä. Itse olen ollut parikymmentä vuotta töissä mielenterveystoimistoissa ja A-klinikalla, ja tänä päivänä työssään loppuun palanut ihminen on aivan vakioasiakas mielenterveystoimistossa, siis tällaisesta burn

out -syndroomasta kärsivä ihminen. Myönnän toki, että psyykkisen romahduksen tai psyykkisen sairauden ymmärtäminen ja tajuaminen kokonaisvaltaisesti on erittäin monimutkainen ja monitasoinen asia. Hyvin harvoin voidaan sanoa, että pelkästään työympäristö tai työtahti aiheuttaisi tätä sairautta. Hyvin paljon on kuitenkin työperäisiä psyykkisiä ja myös psykosomaattisia häiriöitä.

Tässä on puhuttu siitä, että on tärkeintä parantaa työoloja ja ennaltaehkäistä näitä psyykkisiä vaurioita. On tietysti hyvin ilahduttavaa, että näin puhutaan, mutta tosiasiahan on, että työympäristö ja koko ilmapiiri työpaikoilla tänä päivänä on muuttunut henkisesti erittäin paljon rasittavammaksi kuin oli ehkä parikymmentä vuotta sitten. Tämä johtuu tietysti siitä, että automaatio ja yhä kehittyneemmät tietokoneet ja robotit ja muut laitteet ovat tuoneet mukanaan hyvin suuria muutoksia, sekä myönteisiä että kielteisiä, työelämään. Ainakin ne ovat tuoneet mukanaan sen, että työtahti on kiristynyt valtavasti, urakat ovat tiukentuneet ja lisäksi ilmapiiri monella työpaikalla suosii hyvin vähän ihmisuhteitten hoitamista ja sosiaalista kommunikaatiota.

Katsoisinkin, että tähän lakiin välttämättä pitäisi saada väljennys juuri siihen suuntaan, että myös työperäiset psyykkiset ja psykosomaattiset häiriöt voisivat tulla tämän lain piiriin.

Lisäksi tästä laista kuvastuu hyvin vanhakanainen ja mekanistinen näkemys siitä, mitä sairaus on. Tässä laissa tunnetaan vain altistumisia, kemiallisten aineitten käsittelystä johtuvia sairauksia. Ne ovat toki tärkeitä, kaikki nämä ns. perinteiset taudit, jotka liittyvät työelämään, mutta kyllä tänä päivänä tämäntyyppinen ajattelu sairauksista yleensä on täysin vanhentunut. Tämän lain puitteisiin pitäisi saada välttämättä moderni näkemys siitä, miten ihmisen sairastumiseen vaikuttaa hyvin moni asia. Siihen kasautuvat sekä työpaikalla olevat paineet ja ahdistukset että heijastumat näistä ihmisuhteisiin, perhe-elämään jne.

Herra puhemies! Minusta olisi myös kohtuullista, että sosiaalivaliokunta pyytäisi tästä lakiesityksestä lausunnon talousvaliokunnalta, jossa on käsitykseni mukaan asiantuntemusta, jota tarvittaisiin tämän lain parantamiseksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeisessä puheenvuorossa kuten aikaisemmissakin tuotiin esille se, että tässä ammattitautilainsäädäntöä koskevassa hal-



sen esityksessä saattaa olla eräitä puutteita. Niemenomaan tämä psyykkisten sairauksien näkökulma on erittäin merkittävä, jonka ed. Anderssonkin toi täällä esille. Sosiaalivaliokunnasahan asiantuntijoiden kuuleminen on jo aloitettu, koska ei arvattu etukäteen, että tämä pannaan eduskunnassa pöydälle. Mielestäni on täysin kohtuullista, että talousvaliokunnalta pyydetään lausunto. Ainakin itse valiokunnan puheenjohtajana tulen toimimaan sillä tavoin, että ensi torstaina päätettäisiin pyytää talousvaliokunnan lausunto, koska siellä on kai kaikki eduskunnan lääkärit ja paljon muutakin työelämän asiantuntemusta sosiaalivaliokunnan lisäksi, joten nämä kaikki näkökohdat, jotka täällä ovat tulleet esille, tulisivat tällä tavoin myös kartoitetuiksi.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Lehtimies varmasti informoisi tätä ammattitautilakiasiaa lähinnä teemana, että "ammattitautilain muutos tulossa vihdoinkin". Sosiaalivaliokunnassa niin kuin tietysti toivoakseni ed. Anderssonin tavoin myös talousvaliokunnassa toivoisin asian käsittelyn olevan niin syvällistä, että laista tulee jo nyt muodostuessaan asiallinen eikä se jää fossiiliin asteelle eli jälkeenjääneeksi. Kuitenkin olen sitä mieltä, että ammattitautideissakin erityisen tärkeää on ennaltaehkäisy, ja se tulisi myös perusteluissa ottaa huomioon, korostaa nimenomaan ennalta ehkäisevää toimintaa niin fyysisten kuin psyykkistenkin sairauksien suhteen työmiljöössä.

Ed. Stenius-Kaukosen kanssa olen samaa mieltä, mitä tulee erilaisiin ongelmiin ammattitautiasioiden korvauskäsittelyissä. Asiakkaalla on yllättävän usein vaikeuksia saada edes lääkärit vakuuttuneiksi oireistaan. Sitten saatetaan jopa salata asiakkaalta selvät löydöksetkin tutkimustuloksista jne. Tämä on tämän päivän Suomea. Aikoinani työterveyslääkärinä toimiessani jouduin perehtymään monenlaisiin työterveysongelmiin työpaikoilla sekä myös kirjallisuuteen. Niistä tiedoista johtuen jouduin kyllä aikamoiseen ahdinkoon, mutta sain kuitenkin sitten oikeusturvan, kun itsepäisesti määrättyjä asioita selvitin. Myöhemmin vielä, ihan näinäkin aikoina, monet ihmiset ovat joutuneet näissä ongelmissaan, mitkä liittyvät työperäisiin sairauksiin, kääntymään muun muassa allekirjoittaneen puoleen saadakseen asianmukaiset päätökset työperäisen sairautensa suhteen. Ongelmina ovat olleet ei pelkästään lain jälkeenjääneisyys ja asetuksen puutteelli-

suus, vaan myös valitettavasti lääkäriammattikunnan tiedon "jälkeenjääneisyys". Lääkärin asenteet ovat ehkä olleet merkittävimmät näissä asioissa.

On nimittäin ollut yllättävää, että näitten työperäisten sairauksien yhteydessä lääkärin on yllättävän vaikea antaa puolueetonta, objektiivista, lausuntoa, E-lausuntoa asiassa, jossa sairastuneella olisi korvausoikeus muun muassa yli kymmenen vuoden takaiselta ajalta ja jossa korvausoikeus on vielä useita kymmeniä tuhansia markkoja. Perin inhimillistä meille kaikille suomalaisille!

Siis jos lainsäädäntö on ollut ikääntynyttä, sama voi joissakin tapauksissa olla tilanne lääkärin tietämyksessä ja käytännön toimissa. Esimerkkinä voisin kertoa erään työperäisen sairauden, jossa kyseinen mieshenkilö oli sairastanut oireita runsaat 20 vuotta ja hänellä oli todettu jo 1970 röntgenologisesti eli röntgenkuvis- sa selvästi nähtävät muutokset. Hän oli sen takia jopa saanut ennalta ehkäisevästi tuberkuloosihoitoa, vaikkei basilleja löytynytäkään, usean kuukauden ajan. Häneltä nämä jo silloin epäilyn aiheuttaneet muutokset oli salattu. Nyt vasta tänä vuonna, kun asioita on selvitetty, näitä selviä mainintoja muutoksista löytyy myös jo hänen varusmiesaikaisista sairausker- tomuksistaan. Ihminen on oireinen ja sairas ja valittaa, eikä häntä oteta todesta. Katsotaan vain, että yllättävän hyväkuntoinen mies, ei voi olla totta! Ja yllätys yllätys: kun hänet lähetetään tutkimuksiin spesiaalipoliklinikalle, niin sielläkin vähätellään ja sanotaan, että kun on noin terveen näköinen mies, niin nämä koetulokset eivät voi olla oikeita. Vähätellään koko ajan asioita, mutta ei ollenkaan kuunnella sitä ihmistä. Tämä on nykypäivää myös lääketieteessä.

Sitten kun tilanne ajetaan loppuun asti ja kuunnellaan muun muassa valtakunnallista erityisasiantuntijaelintä näissä asioissa, sen jälkeen onkin tältä kyseiseltä spesiaalipoliklinikalta hyvin vaikea saada asianmukaisia, korvauksen kannalta oleellisia lausuntoja. Silloin astuvat kyseeseen arvovaltakelijat, ja nämä kaikki vain hidastavat turhaan potilaan oikeusturvan saamista ja kyseisen henkilön taloudellisen tilanteen korjaavaa oikeaa päätöstä. Tämä on pitkälti asennekysymys. Lääkärinlausunnolla voi olla potilaan kannalta ratkaiseva merkitys, tai ei yleensä voi, vaan on.

Mitä tulee psyykkiseen työsuojeluun, näkisin kyllä, että sekin on hyvin tärkeä osa-alue, mutta

siinä diagnostiikan problematiikka on tietysti aivan eri luokkaa, samoin kuin lääkärinlausunnolle asetettavat vaatimukset, ja näin ollen myös lausuntoa antavalle lääkäriksi asetettavat vaatimukset. Näin ollen näenkin, että varmasti lääkärikunnalla ei ehkä kovin suuria intressejä ammattikuntana ole tämän asian hoitamiseksi, koska lausunnot ovat erittäin vaativia sen antajalta. Silloin jos tulee kysymykseen psyykinen työsuojelu ja siitä johtuvat ammattisairaudet, niin niissä ilman muuta lausunnot keskitetään aina maan huipulle eli spesiaalipuolelle. Mutta sielläkin tietysti lääkärin henkilökohtaisista asenteista johtuen lausunnon saamisen oikeutus saattaa olla vähän niin ja näin.

Mutta mitä psyykkiseen työsuojeluun tulee, niin näkisin, että ennaltaehkäisy on avainasemassa. Meillä täytyisi olla oikeudelliset keinot päästä tutkimaan psyykkistä työsuojelupuolta ja psyykkistä painostusta työpaikoilla. Yllättävästi myös oman ammattikunnan — en tarkoita lääkäriammattikunnan, vaan kyseistä työtä tekevän henkilön oman ammattikunnan — keskuudessaakin saattaa olla tätä psyykkisen työsuojelun ennaltaehkäisevää merkitystä. Käytännössä oma ammattikuntakin voi olla psyykkisesti henkinen rasite toiselle, tietoisesti tai tiedottomasti.

Herra puhemies! Toivonkin, että nyt ammattitautilaki tulee modernin lääketieteen tietämyksen valossa ajanmukaiselle tasolle eikä siitä tule jo valmiiksi historiallista jäännöstä. Samalla toivon, että tämän asian keskustelu tuo myös avaruutta oman ammattikuntani, lääkärin ammattikunnan, sisältöön siten, että pystytään olemaan objektiivisia asianhoitajia ja lausunnonantajia.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Ed. Kauppiselle vastaisin, että kyllä hän nyt vähän liikaa yleistää ja mustamaalaa koko lääkäriammattikuntaa. Itsekin olen toiminut yli 20 vuotta lääkärinä ja paljon tutkinut myös ammattitautitapauksia. Minusta on vähän kohtuutonta sanoa, että lääkäri salaa tietoja. Kyllä kysymys on siitä, että ei ole tietoa eikä ole ollut riittävän hyviä tutkimusmahdollisuuksia. Ja niin kuin ed. Mönkäre sanoi, tieto on mennyt niin paljon eteenpäin, että aikaisempina vuosina ei todella tiedetty, mikä aiheuttaa ammattitautia eikä pystytty näitä vaikutuksia mittaamaan.

Se syytös, että ei saataisi lausuntoa Työterveyslaitokselta, jos oikein käsitin, ei käsittäkseni kyllä pidä paikkaansa. Lausunnot ovat

aina tulleet klinikoista, mihin olen potilaan lähettänyt. Sehän on meidän velvollisuutemme. On virkavirhe, jos lausuntoa ei anneta, jos sitä kerran pyydetään.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Ed. Kauppinen puheenvuoro oli aika selkeä ja puhui siitä todellisuudesta, joka tänä päivänä vallitsee meidän maassamme. Kyllä me, ed. Tiuri, jatkuvasti joudumme juuri tämän kaltaisiin asioihin törmäämään käytännössä, kun ihmiset kääntyvät meidän puoleemme. Kun nyt olemme tätä lakia lähettämässä valiokuntaan, on tärkeää, että juuri nämä puolet tuodaan esille, sillä ongelmia on, sitä on turha kiertää, kääntää ja ohittaa. Ne ovat nimenomaan sillä alueella, minkä ed. Kauppinen toi esiin.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Ala-Harjalle, että en missään nimessä halua yleistää enkä mustamaalata ammattikuntaani tässä asiassa, vaan kerroin esimerkkejä ja erityisesti viittasin erääseen tuoreeseen esimerkkiin. Toiseksi toisin myös esiin, että en missään nimessä syytä Työterveyslaitosta. Aina kun olen siellä asioinut ja asiakkaani ovat siellä asioineet, aina on tullut asianmukaiset paperit, päätökset ja tutkimukset. Ei ole kyse Työterveyslaitoksesta, vaan kyse on muista spesiaalipoliklinikoista. En siis tarkoittanut tällä Työterveyslaitosta, mutta onhan näitä spesiaalipoliklinikoita paljon muitakin. Toisaalta toivoin kyllä, että me myös omana ammattikuntanamme voimme todeta sen, että lääkäritkin ovat inhimillisiä olentoja ja että heillekin voi tapahtua virheitä, ja että antaisimme potilaille sen asianmukaisen käsittelyn, mikä heille kyseisissä asioissa kuuluukin. Näin arvostaisimme heitä myös henkilöinä emmekä suhtautuisi heihin yli-olkaisesti.

Ed. Säilynoja: Herra puhemies! En niinkään haluaisi sormella osoittaa niitä lääkäreitä, jotka hoitavat potilasta ja jotka minun ymmärtääkseni oikeudenmukaisesti pyrkivät näitä lausuntoja antamaan. Mutta ongelma on monta kertaa siinä, että asiantuntijalääkäri, joka ei edes koskaan ole tavannut potilasta, mitä-töi jopa erikoislääkärin lausunnot. Minusta nämä tekijät vaikuttavat tänä päivänä hyvin paljon siihen, että ihminen on siinä lieassa, joka kiertää kaikki oikeusvaiheet ja lopuksi saattaa jäädä ilman oikeusturvaa.

**Ed. Mönkäre:** Arvoisa puhemies! Tohtaisin, että ammattitautilauseunnon kirjoittaminen on lääkäriille erittäin vaativa tehtävä. Ilman riittävää ammattikoulutusta ja asiantuntemusta se ei edes onnistu. Tästä on aina selviä seurauksia siinä mielessä, että vakuutusyhtiöt riitauttavat tuon asian ja tekevät sen sillä tavalla, että lähettävät potilaan tutkittavaksi Työterveyslaitokselle. Yleensä jos yleislääkäri kirjoittaa ammattitautilauseunnon, asia selvitetään Työterveyslaitoksella, jossa asiantuntijat sitten lauseunnon tekevät. Mutta koko ammattitautin käsite on hankala ja vaikea myös lääketieteellisesti niin kuin juridisestikin. On nyt tässä keskustelussakin tullut jo hyvin selvästi esille, että myös eri alojen lääkärispesialisteilla on erilaisia näkemyksiä siitä, miten näitä asioita pitäisi eteenpäin viedä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

## 7) Ehdotuksen laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 165 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Puhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

### Keskustelu:

**Ed. Laine:** Herra puhemies! Hallitus harjoittaa räikeää painostusta ammattiyhdistysliikettä ja sen jäseniä kohtaan esittäessään indeksiehdon sallimista vain vakautussuosituksen mukaisiin työ-, toimi- ja virkaehtosopimuksiin. Vakautussuositus merkitsee hyväksyttynä alitumista pienempään palkankorotukseen kuin kertaakaan aikaisemmin 20 vuoteen. Ei ihme, että työnantajien hymy on leveä.

Hallitus lähtee siitä, että kun verouudistuksella annetaan miljonääreille lähes 70 mk puhdas-ta lisälikkaa tunnissa ja Ilaskivelle erilliskorotuksena 4 000 mk kuukaudessa kuoppakorotusta, niin tavalliselle työntekijälle riittää 40 pennin korotus tunnissa. Jos puliset vastaan, niin indeksiehtoa ei sallita.

Hallituksen esitys tähtää siihen, että ammattiyhdistysliikkeen jäsenet jaetaan vuohiin ja lampaisiin. Toiseen puoleen indeksiehtoa sovelletaan ja toiseen ei. Todellisuudessa yli puolet liittojen jäsenistä vastustaa vakautussuosituksen mukaista sopimusta. Rakennustyöläisten Liitto antoi jäsenilleen mahdollisuuden lausua mielensä jäsenäänestyksessä, jossa noin 70 % osallistuneista ilmaisi vastustavan kantansa.

Hallitus on siis jälleen kerran asettunut työnantajien puolelle työläisiä vastaan. Sosialidemokraattiset ministerit ovat tässä pelissä mukana. Julkisuudessa on kerrottu heidän uhanneen jopa hallituksen hajoamisella, ellei ay-liikkeen piirissä anneta tukea vakautusratkaisulle.

Teollisuuden voitot ovat kolminkertaistuneet vuosien 1966—1987 aikana. Reaaliansioiden kehitys kyseessä olevana aikana on jäänyt kauaksi jälkeen tästä kehityksestä ja vielä huonompi on tilanne sopimuspalkkojen osalta. Suurempien yritysten voitot kasvoivat viime vuonna yli 50 %, osingonjaot kasvoivat 35 % ja liikepankkien voitot kasvoivat 4,5 mrd. mk viime vuonna. Näin ollen työläisillä ja toimihenkilöillä on täysi syy vaatia omaa osuuttaan kansantulon kasvusta eli tässä tapauksessa palkansa korottamista, mutta tällä nyt esillä olevalla indeksiehtolalla se halutaan estää.

Jos palkat olisivat ensi vuonna nousemassa työn tuottavuutta ja hintojen nousua vastaavasti, palkkasumman pitäisi kasvaa 17 mrd. mk. Nyt se kasvaa 2 mrd. mk. arvioiden mukaan. Näin hallitus antaa työnantajien taskuihin 15 mrd. mk ja käyttää painostuskeinona nyt juuri esillä olevaa indeksiehtolakea. Erikseen on syytä kiinnittää huomiota myös Suomen Pankin rooliin. Peruskorkoa korotettiin viime keväänä ilman ammattiyhdistysliikkeen äänen kuulemista, ja näin nostettiin asumiskustannuksia ja ruokittiin inflaatiota. Nyt pääjohtaja Kullberg ei aio millään suostua edes puolen prosenttiyksikön koron alennukseen ilman, että ay-liike hyväksyy vakautusratkaisun lähes viimeistä piirtoa myöten. Siis myös Suomen Pankki on pakottamassa ay-liittoja vakautusratkaisuun.

Näiden kolmen kovan eli työnantajien, hallituksen ja Suomen Pankin rintamaan on yhtynyt myös SAK:n hallitus enemmistöpäätöksellään, joka sekin on varsin kyseenalainen. Mikäli SAK:n hallituksessa istuvat liittojen puheenjohtajat olisivat äänestäneet omien jäsenliittojensa kannan mukaisesti, SAK:n hallitus olisi torjunut vakautussuosituksen. Nyt tätä tehtyä pää-

töstä käytetään palkkansa puolesta taistelevia työläisiä ja toimihenkilöitä vastaan.

On syytä myös kiinnittää huomiota indeksiratkaisun sisältöön. Nythän indeksi korvaa vain osan kuluttajaindeksillä mitatusta kuluttajahintojen noususta. Kuluvan vuoden syys-joulukuun osalta korvataan vain 1,2 %:n yli menevä osuus ja ensi vuonna, siis kuluvan vuoden joulukuusta tulevan vuoden joulukuuhun 4 %:n yli menevä osuus. Siis näitä mainittuja prosenttilukuja alempia kuluttajahintojen korotuksia ei korvata.

Julkisuudessa on moitittu komennusmiehiä, jotka ovat aloittaneet taistelun etujensa puolesta. Oikein he taistelevat. Turhaa on moittia näitä komennusmiehiä. Miksi heidän pitäisi hyväksyä verotuksen kiristys mm. päivärahojen ja aterian verotuksen osalta, kun samaan aikaan rikkaille annetaan suuria kevennyksiä?

Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että palkoille on sallittava indeksiehto sopimuksen sisällöstä riippumatta. Me emme voi hyväksyä hallituksen ja eduskunnan taholta tapahtuvaa painostusta työläisiä, toimihenkilöitä ja heidän ammattiliittojaan kohtaan. Siksi tulemme tekemään lakialoitteen, jossa edellytämme lain muuttamista siten, että indeksiehto sallitaan kaikkiin palkkoihin sopimuksesta riippumatta.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Toteaisin ed. Laineelle, että silloin kun tehtiin vakautusratkaisu ja siihen indeksiehto, se oli tarkoitettukin turvaamaan siihen sisältyvien ja vakautukseen sitoutuneitten palkkauksen edut silloin, kun he ovat yhteisvastuullisesti lähteneet inflaationvastaiseen taisteluun tekemällä tämän sopimuksen. Näin he ovat saaneet turvan sille, että jos inflaatio kuitenkin lähtee ryöstäytymään, niin he saavat korvauksen ja tällä tavalla turvaavat tulotasonsa, päinvastoin kuin monet liitot, ennen kuin vakautuksen sisällöstäkään oli vielä tietoa, lähtivät siitä irtautumaan periaatteellisista syistä.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Olisin mielelläni lyhyesti tässä yhteydessä kommentoinut todellakin sitä, että siinä yhteydessä kun vakautusratkaisusta sovittiin ja päivärahojen verotuskäytännöstä sekä sen jälkeen päivärahojen kompensoimisesta, on tullut sellainen työtaturma, että kokonaan on jäänyt hoitamatta ruokarahan, kurssipäivärahan ja komennusmiesten korvausten kohtalo. Nyt sitten käytän-

nössä tulee käymään niin, jos mitään ei täällä eduskunnassa tehdä, että jatkossa rahana maksettava ruokaraha samoin kuin kurssipäivärahat ja komennusmiesten korvaukset menevät sataprosenttisesti verolle. Tämä on minusta aika suuri kömmähdyks tämän vakautusratkaisun yhteydessä. Todella toivon, että täällä eduskunnassa tähän asiaan kiinnitetään vakavaa huomiota, koska tämä nimenomaan leikkaa niitä korvauksia, joita on työehtosopimuksilla sovittu.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ed. Rantasen puheenvuoron loppuosassa äsken todettiin, että eräät ammattiliitot ovat periaatteellisista syistä vastustaneet vakautussuositusta. Minusta se on hyvä perusta, periaatteellinen syy. Minä kunnioitan niitä ammattiliittoja, jotka työläisten etuja, jäsenkuntansa etuja valvovat. Ei minusta se ole mikään huono asia. (Ed. Elo: Onko inflaatio huono asia?) — Inflaatiota on aiheuttanut Suomen Pankki, hallitus, työnantajat, jotka ovat harjoittaneet sellaista hintojen korotusten, peruskoron korottamisen, hintojen, maksujen ja taksojen korotuspolitiikkaa. Jos työläiset taistelevat palkkojensa puolesta, sehän tapahtuu aina jälkikäteen. Ei näin ollen voida väittää, että palkkojen korotus on inflaation syy. Mitähän ed. Elokkin mahtaisi sitten ajatella siitä, jos hän käsittää, että 4 000 markan korotus Ilaskivelle ei merkitse inflaation kiihdyttämistä, mutta 40 penniä suurempi korotus tunnissa työläisille sitä merkitsisi.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Toteaisin edelleen ed. Laineelle ensinnäkin sen, että näitten hänen kunnioittamiensa liittojen asenne vakautusratkaisuun ei kyllä kovin suurta yhteisvastuuta osoita, vaikka muutoin juhlapuheissa kovasti solidaarisuudesta puhutaan.

Mitä tulee siihen, että palkkaneuvottelut käydään aina jälkikäteen inflaation jo laukattua, tämä tietyllä tavalla pitää paikkansa. Tuossa vakautusratkaisussa vain on semmoinen kummajainen, joka aivan ilmeisesti on kansandemokraateilta ja kommunisteilta vallan unohtunut, että siinä nämä on nyt käyty etukäteen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

## 8) Ehdotukset tulo- ja varallisuusverolaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

sisältävä ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 79 esittämään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Puhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

### Keskustelu:

**Ed. Seppänen:** Herra puhemies! Kävin viikonloppuna Lohjalla ed. Saarisen kotikentällä kuuntelemassa ihmisten mielipiteitä, ja siellä minulta kysyttiin, mitkä ovat kolme tärkeintä ympäristömyrkyä. Kun minä en tiennyt, vastattiin, että PCB, DDT ja SDP. (Ed. Gustafsson: Vanha vitsi!) — Aina yhtä tehokas. — Mutta miksi minä puhun työväenpuolueesta tällä tavalla? Siksi, että ei ole tällä hetkellä vasemmistoyhteistyötä. SDP on yhteistyössä kokoomuksen kanssa, ja tämä on sillä tavalla ongelmallista, että viime eduskuntavaalien jälkeen ajattelimme, että voisimme tehdä jonkinlaista yhteistä vasemmistorintamaa. Maan oikeistolainen kehityshän oli jo silloin näköpiirissä. Tämä meni niin pitkälle, että kun minulta kysyttiin, kuka minun presidenttiehdokkaani on, niin minä vastasin, että Koivisto. Sitä tietysti kadun tällä hetkellä rajusti, mutta ajattelin, että kyllä tällä vasemmistoyhteistyöllä täytyy olla hintansa, ja olin silloin valmis niin pitkälle meneviin myönnytyksiin, että olin valmis ottamaan Koiviston myös SKDL:n presidenttiehdokkaaksi. (Ed. Elo: Miksi SKDL irtautui vasemmistoyhteistyöstä?) — SKDL, ed. Elo, ei irtaantunut vasemmistoyhteistyöstä. Sen sijaan SDP:llä näytti olleen pitkälle menneet suunnitelmat kokoomuksen kanssa tehtävästä hallitusyhteistyöstä jo ennen eduskuntavaaleja. Tällaista nykypolitiikan historiankirjoitusta on nähty lehdistä. Siis SDP lähti kokoomuksen kanssa yhteistyöhön, ja se yhteistyö ei ole vasemmistoyhteistyötä. Se on oikeistoyhteistyötä ja se näkyy oikeistolaisena politiikkana, jota tänä päivänä SDP harjoittaa, ja sen takia me olemme joutuneet laatimaan oman ehdotuksemme tulo- ja varallisuusverolaiksi tämän hallituksen ehdotuksen ollessa oikeistolaisen politiikkansa takia niin kelvoton.

Esimerkiksi tänä päivänä työväenluokkaan epäilemättä kuuluvat komennusmiehet protes-

toivat sitä, mitä hallitus ehdottaa, niitä veronkovenuksia vastaan, joita hallitus mukaan lukien sosialidemokraattinen puolue ehdottaa. Komennusmiehet ovat tänä päivänä lakossa, ja minusta he ovat oikealla asialla. Nimittäin mekin olemme ehdottaneet lakiehdotuksessamme, jossa me pyrimme parantamaan työntekijöiden asemaa verotuksessa, että heidän veroetujaan, joita ovat olleet nämä komennusmiehille tulevien päivärahojen verottomuus, myös ateriakorvaukset ja myös oman asunnon ja työpaikan välisten kuljetusten verovähennysoikeus täysimääräisenä ilman omavastuusuutta. Me kannatamme niitä tässä omissa vastaehdotuksessamme, joka on meidän vastauksemme vasemmistolaista politiikkaa SDP:n kannattamalle oikeistolaiselle politiikalle.

Olen havainnut, että SDP on saanut myös uusia liittolaisia tässä verouudistuskeskustelussa. Casimir Ehrnrooth -niminen henkilö näyttää haluavan lakkosakkojen korotusta, ja hän on kovasti protestoinut sitä laitonta lakkoa vastaan, joka kohdistuu julkiseen valtaan. Tietenkin on mielenkiintoista nähdä, että tässä kysymyksessä Casimir Ehrnrooth ja SDP ovat samalla linjalla. SDP on sillä linjalla työntekijöiden antamalla valtuuksilla, mutta millä valtuuksilla Casimir Ehrnrooth on sitten tällä linjalla? Niillä valtuuksilla, joita hänelle on tullut perintöoikeuden myötä, ja perintöoikeushan on sillä tavalla Suomessa vielä edullinen, että suurten omaisuuksien kyseessä ollen perintövero on alhainen, alhaisempi kuin OECD-maissa keskimäärin. Me olemme moneen eri otteeseen ehdottaneet perintöveron korottamista suurten omaisuuksien osalta ja sen alentamista pienten omaisuuksien osalta, mutta sitä ei tämä hallitus halua ottaa keskusteluun lainkaan mukaan tehdessään omaa verouudistustaan.

Tämä Casimir Ehrnrooth on myös henkilö, joka haluaa lisää lakkosakkoja komennusmiehille, jotka puolustavat omia etujaan. Tämä on mielenkiintoinen henkilö sillä tavalla, että hän ei maksa valtiolle penniäkään tuloveroa, ei penniäkään tuloveroa niistä tuloista, joita hänellä on sekä Kymi-yhtiön toimitusjohtajana että myös Suomen suurimpiin kuuluvien omaisuuksien omistajana. (Ed. Kalliomäki: Maksaa verouudistuksen jälkeen!) — Ei välttämättä maksa, ed. Kalliomäki. Myöskään hänen johtamansa yritys Kymi-yhtiö ei maksa valtiolle penniäkään tuloveroa, ei maksanut ainakaan siltä vuodelta pari vuotta sitten, jonka tarkistin. Siis tältä osin harvinaisen monen veroetuuden



nauttija on tämä Casimir Ehrnrooth, joka on SDP:n kanssa nyt liitossa.

Jos tarkastelemme objektiivisesti ottaen hänen asemaansa verouudistuksen yhteydessä, niin näemme, että hänellä on suureet tulot ja häntä kaikkein eniten hyödyttää se tuloveron alennus, jota hallitus esittää, hallitus jossa SDP on mukana. Häntä myös hyödyttää varallisuusveron alennus. Hallitushan on puolittamassa rikkaille, omaisuuksien haltijoille, pantua varallisuusveroa. Hän on niitä, jotka saavat suurimman hyödyn varallisuusveron alentamisesta. Häntä myös hyödyttää se tulo- ja varallisuusverolain nykyisen 65 §:n muuttaminen, verotuksen kattosäännön muuttaminen, jonka mukaan suurituloisen ei veronalaisista tuloistaan joudu tämän jälkeen maksamaan enää kuin 70 % veroja ja veronluonteisia maksuja. Häntä hyödyttää se nykyhallituksen ehdotus, jonka mukaan pörssiosakkeiden verotusarvot ovat vain 70 % niiden todellisesta arvosta. Käytännössä myös se lain tulkinta, jonka mukaan käyvistä arvoista osakkeita ei ylipäättäänkään veroteta.

Siis tällaisia liittolaisia Suomen sosialidemokraattisella puolueella nyt on, liittolaisia jotka saavat tässä verouudistuksessa etuja, jotka käyvät komennusmiesten veronkovennuksia vastaan, esiintyvät veronkovennusten puolesta ja vaativat valtiovaltaakin esiintymään veronkovennusten puolesta, näiden pienten ihmisten veronkovennusten puolesta.

Me olemme omassa lakialoitteessamme tulo- ja varallisuusverolaiksi ehdottamassa päivärahajien ja ravintoedun verotuksen säilyttämistä ennallaan samoin kuin asunnon ja työpaikan välisten kustannusten verotuksen säilyttämistä ennallaan, lisäksi ilman omavastuuosuutta. Me olemme myös ehdottamassa järjestelyä, jonka mukaan yksinhuoltajat ja elatusvelvolliset eivät joudu verouudistuksen maksumiehiksi ja -naisiksi, niin että jos Casimir Ehrnrooth saa verohelpotuksia, ei saisi niitä yksinhuoltajien ja elatusvelvollisten maksamana. Me olemme kovenntamassa myyntivoitto- ja luovutusvoittoveroa. Toisin kuin hallitus väittää kaikki tulot eivät ole samalla viivalla. Myyntivoitto- ja luovutusvoittoveroa korotetaan, mutta vieläkin ne ovat vain viidennes siitä, mitä vastaavanlaisista palkkatuloista peritään veroa. Tässäkin mielessä tulojen yhtäläinen verottaminen on kelvoton.

Olemme jättäneet, liittyen verouudistukseen ja tähän lakiin, sisään lakimuutosehdotuksen, jolla ehdotamme, että täällä salissa olevilta hyväosaisilta ministerikansanedustajilta poistet-

taisiin oikeus saada kansanedustajan palkkaa. Eihän täällä salissa nytkään ole yhtään ministeriä hoitamassa kansanedustajan tehtäviä. Tietenkin ministeri Liikanen, joka saa 14 000 mk kuukaudessa käteen kansanedustajan toimen hoitamisesta ja vain 12 000 mk ministerin tehtävän hoitamisesta, tulee vaatimaan, että hän saisi valita, ottaako hän kansanedustajan palkan vai ministerin palkan, ja haluaisi ottaa kansanedustajan palkan, mutta sellaista valinnanvaraakaan, minkä suuruisen palkan, ei ole komennusmiehillä eikä kenelläkään muullakaan työntekijällä, joten minusta ministeri Liikasele ei voida antaa sellaista valintaa, että hän ottaisi kansanedustajan palkan, joka on suurempi, tehtävästä, jota hän ei hoida, vaan minusta hänet täytyy velvoittaa ottamaan vastaan ministerin palkka. Toivoisimme, että verouudistuksen yhteydessä meidän lainmuutosehdotuksemme menisi läpi ja voisimme poistaa tällaisen kohtuuttoman etuuden, joka ministerikansanedustajilla on.

Mitä sitten tulee tiedon saantiin verouudistuksen vaikutuksesta, niin me olemme jo kuukausi sitten keskustapuolueen kanssa jättäneet tiedonsaantipyynnön hallitukselle sen jälkeen, kun ministerit Puolanne ja Liikanen suureleisesti lupasivat meille lisätietoa. Minkäänlaista valmistelua meidän pyyntömme pohjalta ei ole vielä suoritettu. Tänä päivänä meidän vaatimuksemme on jätetty kirjallisesti, ja tulemme seuraamaan sitä tutkimusten tekoa ja informoimaan eduskuntaa siitä, täyttävätkö valtiovarainministerit lupauksensa toimittaa oppositiolle tietoa verouudistuksen vaikutuksista. Mehän nimittäin olemme sitä mieltä, että verouudistuksen vaikutukseksi on lisätty sellaisiakin vaikutuksia, jotka eivät ole verouudistuksen vaikutuksia, jotka liittyvät pikemminkin siihen yleiseen inflaatiokehitykseen, joka yhteiskunnassa on.

Tässä yhteydessä me kiinnitämme huomiota verohallinnon tapaan periä veroa ensi vuonna. Nimittäin ensi vuoden tammi- ja helmikuussaahan on käytössä vielä tämän vuoden veronkovennustaulukot, joiden perusteella ihmiset maksavat tammi- ja helmikuussa liikaa veroa valtiolle. Veronkovennuksukset tulevat veronpaltuksina kansalaisille vuonna 1990 loka-marraskuun vaihteessa. Eduskuntavaalit ovat maaliskuussa 1991. Näyttää siis siltä, että verouudistuksen vaikutukset ovat myös sellaisia, että ne perustuvat ihmisten itsensä sisään maksamiin rahoihin. Verouudistuksesta tulee tällöin kansalaisille liian myönteinen vaikutelma. Ei oteta huomioon sitä, että tammi- ja helmikuun



ennakonpidätykset ovat poikkeuksellisen ankarien taulukoiden mukaan perittyjä.

Vielä kiinnitän huomiota ministeri Puolanteen viime kyselytunnilla suulliseen kysymykseen vastatessaan esittämään kantaan, jonka mukaan tuloero vaikutuksia ei ole silloin, jos suurituloisimpien ihmisten ja pienituloisimpien ihmisten tulovero alenee saman prosenttiyksikön mukaan. Tietenkin suurituloisissa tuloryhmissä nämä prosentit pitävät sisällään huomattavasti enemmän markkoja kuin pienituloisissa tulonsaajaryhmissä. Kaikkien perinteellisten tulonjakotilastojen mukaan seurataan sitä, miten markat jakautuvat ihmisten kesken, eikä sitä, miten prosentit jakautuvat ihmisten kesken. Tältä osin hallituksen tulonjakovaikutusten analysointitapa on kestävämpi eikä vastaa minikäänlaisia tieteellisiä perusteita ja vaatimuksia sille, miten tuloveroja pitää yhteiskunnassamme arvioida ja miten ne pitää laskea.

Tähän samaan asiaan liittyen olen jättänyt sisään lakialoitteen, jonka avulla pyrimme todella kaventamaan tuloeroja. Nimittäin se laki koskee enimmäispalkkaa. Olen ehdottanut, että Suomessa säädetään enimmäispalkka, joka olisi 20 kertaa kansaneläkkeen perusosan ja lisäosan suuruinen. Käytännössä tämä vastaisi silloin ensi vuoden taulukoiden mukaan tuollaista 48 000 markan kuukausipalkkaa. Sillä täytyisi jokaisen suomalaisen tulla toimeen. Sen yli menevältä osalta minusta pitäisi periä valtiolle veroa 100 %. Tällainen enimmäispalkka, joka olisi sidoksissa pienituloisimpien ihmisten saamiin tuloihin, pystyisi varmasti tehokkaalla tavalla vaikuttamaan tuloerojen tasaamiseen.

Nämä hallituksen esitykset, joita meillä tänä päivänä on käsittelyssä, jäädyttävät kyllä palat, mutta vaikuttavat suurituloisten ja rikkaiden asemaan keventävästi. Tämä hallitus ei ole pystynyt esittämään mitään sellaista, jonka avulla yhteiskunnassamme tuloeroja pystyttäisiin tasaamaan niin, että hyvinvointi sillä tavalla myös jakautuisi tasaisemmin ihmisten kesken.

Uskon, että keskustelemalla tästä enimmäispalkasta, jota koskeva lakiesitys on nyt sisällä, pääsisimme tehokkaaseen tulojentasauspolitiikkaan ja hyvinvoinnintasauspolitiikkaan. Sen avulla saataisiin varmaankin myös työ joka miehen ja joka naisen oikeudeksi ja voitaisiin käyttää nyt kasinotalouteen meneviä rahoja vuokra-asuntotuotannon ja muuta perusturvallisuutta lisäävän toiminnan rahoittamiseen.

Ed. U. L e p p ä n e n : Herra puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuorossa oli hyvin monia ristiriitaisuuksia.

Ensinnäkin yleisesti totean, että verouudistus joka tapauksessa auttaa pienituloisia. Verotettavan tulon alarajan nostaminen 36 000 markkaan vie pois valtionveron hyvin monilta pienituloisilta. Myös kunnallisverotuksen perusvahennyksen korjaaminen auttaa pienituloisia. Kun puhutaan verouudistuksesta, ei pidä tätä unohtaa. On selvää, että verouudistus kokoomuksen vuoksi auttaa myös hyvin suurituloisia.

Kun ed. Seppänen puhui Casimir Ehrnroothista, kun hän sanoi, että Casimir Ehrnrooth ei maksa tällä hetkellä mitään veroa, siis maksaa nolla markkaa veroa, on niin köyhä mies, niin minä en ymmärrä, miten seuraavassa lauseessa ed. Seppänen puhui, että eniten tämä auttaa Casimir Ehrnroothia. Miten se auttaa näin köyhää miestä, joka ei maksa mitään veroja? (Ed. Seppänen: Tuloveroa!)

Toisekseen ed. Seppänen viittasi siihen, että Casimir Ehrnroothin mielipiteenvapaus riippuu perintöoikeudesta. Se oli minulle uusi tieto, että näin vielä Suomessa olisi.

Ed. S a a r i n e n : Herra puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoron johdosta haluan todeta seuraavaa.

Ensinnäkin lohjalaisten puolesta kiitoksia Seppäsen Lohjaa kohtaan osoittamasta huomiosta. Olen samaa mieltä vasemmistoyhteistyön puutteen olemassaolosta. Toivoisin, että sitä voitaisiin harjoittaa nykyistä enemmän. Ed. Seppäsen puheenvuoro siltä osin ei pitänyt paikkaansa, kun hän viittasi, että nimenomaan Lohjan seudulla vasemmistoyhteistyö ei sujuisi. Siellä on jonkin verran sitä vielä voitu ylläpitää ja se on jossakin määrin säilynyt hengissä. Lohjan kunnan puolella siitä on osoituksena eräät merkittävät luottamushenkilövaalit. Kaupungin puolella viimeksi runsas viikko sitten olin äänestämässä vasemmiston yhtenäisessä rivissä koiraveroa koskevassa asiassa. En muista, milloin Esko Seppänen olisi äänestänyt sosiaalidemokraattien riveissä. Minä voin puolestani ilmoittaa, että Lohjalla olen äänestänyt kommunistien tahdon mukaisesti viimeksi noin viikko sitten.

Mitä sitten tulee vasemmistoyhteistyön puutumiseen, niin ed. Seppänen avauspuheenvuorossaan todisti parhaiten, miksi vasemmistoyhteistyötä ei ole. Hänhän määritteli siinä näitä ympäristömyrkyjä.

**Puhemies:** Haluan huomauttaa, että käsittelemme ed. Seppäsen lakialoitetta tulo- ja varallisuusverolaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi, joskaan ed. Seppänen omassa puheenvuorossaan ei täysin pitäytynyt tässä aiheessa.

**Ed. Gustafsson:** Arvoisa puhemies! Herra puhemiehen huomio oli aivan oikea. Olenkin sitä mieltä, että ed. Seppänen puhuu täällä niin paljon, että hänen kaikki puheenvuoronsa eivät voikaan pysyä asiassa.

Vasemmiston yhteistyö on monille sosiaalidemokraateille hyvin tärkeä asia. Juuri tämän yhteistyön vaalimisen ja kehittämisen kannalta ed. Seppänen voisi tehdä paljon enemmän paneutumalla verouudistukseen analyttisemmin ja syvällisemmin ja tuomalla myös esille ne monet myönteiset ja hyvät puolet, jotka tähän verouudistukseen liittyvät.

Jos ed. Seppänen on pettynyt vasemmiston yhteistyöhön, niin minä olen pettynyt ed. Seppäsen yllättävään pinnallisuuteen käsiteltäessä verouudistusasia. Hallituksen esityksessä todetaan esimerkiksi myyntivoittoverotuksen kiristymisen kohdalta, että me saamme ensi vuonna 230 milj. mk sellaista uutta verotuottoa, jota ei ilman verouudistusta olisi tullut. Myös yrittäjätulojen kohdalta hallituksen esitykseen on kirjattu 2 000 milj. mk.

Ed. Seppänen tietää, että sosiaalidemokraateilla oli halu ja tarve näiden kohdalta voimakkaampaankin verotuksen kiristämiseen, mutta tässä hallitusyhteistyössä se ei ollut mahdollista.

**Ed. Rantanen:** Herra puhemies! Puuttumatta Lohjan korttelipolitiikkaan toteaisin ed. Seppäselä sen lisäksi, mitä ed. Gustafsson edellä julkoi, että tämän tyyppinen populistisuus, mitä äsken pöntöstä kuultiin, kun ed. Seppänen puhui tuloeroista vain palkkatulojen osalta kajoamatta lainkaan pääomatuloihin, on minusta täysin tyypillinen suhtautumistapa, eli vedotaan tammöiseen tunnepitoiseen asiaan.

Kun hän tiedusteli, kenen valtuuksilla SDP puhuu, niin voin sen tietenkin tässä kertoa. Suurin piirtein neljänneksen äänestysikäisen Suomen kansan valtuutuksella. Aika paljon pienemmillä valtuuksilla ed. Seppäsen täällä kaiken kaikkiaan keikkuu.

Lisäksi hän kyselee sen perään, millä valtuuksilla joku muu jossakin jotakin lausuu. Meillä on yleinen sananvapaus, joka on arvokas asia, ja sitä on syytä edelleenkin puolustaa. Minä ai-

nakin olen demokratian kannattaja niin pitkälle, että puolustan sitä, että ed. Seppänen saa sanottavansa tulevaisuudessakin sanoa, vaikken niitä tietenkään kaikilta osin ollenkaan hyväksy.

**Ed. Seppänen:** Herra puhemies! Viimeiseen puheenvuoroon haluaisin sanoa, että ed. Rantanen puolustaa Casimir Ehrnroothin sananvapautta, niin kuin Casimir Ehrnrooth ei pystyisi itse puolustamaan omaa sananvapauttaan ja hänellä ei olisi ääni, joka kuuluu ilman SDP:n apuakin.

Mitä sitten tulee pääomatuloihin, niin haluaisin huomauttaa, että vain palkat on jäädytetty, pääomatuloja ei. Sen takia minusta pääomatulojen verotukseen täytyy kiinnittää aivan erityistä huomiota. Sitä täytyy kiristää. Ei ole tapahtunut mitään sellaista, että kaikki tulot, nimenomaan pääomatulot, olisi saatu samalle viivalle palkkatulojen kanssa, vaikka hallitus antaa niin ymmärtää. Ei ole saatu. Eikä veropohjaa ole pystytty laventamaan myöskään yrittäjätulojen osalta, niin kuin ed. Gustafsson koetti sanoa. Kysymyksessä on lähinnä tekninen uudistus, joka näkyy veropohjan laajentumisena, mutta ei sitä itse asiassa ole. Nettoveropohjaa on pystytty lisäämään tämän verouudistuksen yhteydessä vain noin 3 mrd. mk. Se on yllättävän vähän verrattuna siihen 47 mrd. markkaan, mistä sosiaalidemokraatit vielä suuriäänisesti puhuivat vuosi sitten.

Minä olen iloinen, että ed. Saarinen on koira-veron yhteydessä voinut tulla SKDL:n linjalle. Toivoisin, että hän voisi tulla myös pääomatulojen verotuksen kyseessä ollen, jolloin uskoisin, että sillä olisi huomattavasti suurempi vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan.

**Ed. Anttila:** Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson puheenvuorossaan vetosi siihen, että myyntivoittoverotuksen kiristämisen kautta ensi vuonna kerätään valtiolle 230 milj. mk lisää tuloja. Tämä on aivan totta, mutta minusta ei tästä niin kovasti kannattaisi siinä mielessä iloita, että se on vain osatotuus, koska myyntivoittoverotuksen kiristymisen viime kädessä maksaa suomalainen palkansaaja sitä kautta, että kun se pääosin kerätään yritystoiminnalta, siten yritystoiminnan rasitteet lisääntyvät, eikä yritystoiminta pysty myyntivoittoverotuksesta selviytymään, jos ei sitä siirretä yrityksen palvelusten ja tuotteiden hintoihin. Eli tässä nimenomaan palkansaajat ja kuluttajat ovat maksamassa

sitä myyntivoittoverotuksen kiristystä, jonka hallitus nyt toteuttaa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen puheenvuorossaan totesi, että vuonna 1988 on voimassa poikkeuksellisen ankara tuloveroasteikko, ja paheksui sitä, että sitä sovelletaan myös ensi vuoden tammi- ja helmikuussa. Tämä hänen kannanottonsa aivan selvästi osoitti sen, että verotus kevenee ensi vuonna tämänvuotisesta tasosta. Ed. Seppäsenkin pitäisi olla tyytyväinen siihen, että verotus ensi vuonna lievenee.

Hallitus on myös pyrkinyt puolustamaan pienituloisia verouudistuksen yhteydessä. On syytä todeta tässä yhteydessä, että SKDL:n veroasteikkolakialoitteessa alhaisin valtion tulovero menisi jo 31 500 markan tuloista, kun sen sijaan hallituksen esityksessä tuo raja on 36 000 mk, mikä konkreettisesti osoittaa sen, että hallitus on pienempituloisten puolella selvästi paremmin kuin SKDL.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minä en tiedä, mitä veroasteikkoa ed. Sasi nyt lukee SKDL:n veroasteikkona, kun me olemme ajatelleet, että verotettavan tulon alaraja pitäisi nostaa 38 000 markkaan, niin että myös lomatapaluuraha tulisi huomioiduksi 3 000 mk kuukaudessa ansaitsevan palkansaajan osalta verottomana tulona. (Ed. Aittoniemi: Lakiesitys 64!) — Siis tämänvuotinen lakiesitys 64? (Ed. Aittoniemi: Ei kun viimevuotinen!) — Viimevuotinen! Todella olen hämmästynyt, että täällä luetaan viimevuotisia lakiesityksiä, kun tänä vuonna on tehty uudet lakiesitykset ja on haluttu sillä tavalla ottaa huomioon ne inflaation vaikutukset, joita toki on ollut ja joita hallitus ottaa huomioon omassa verouudistusesityksessään hallituksen toimenpiteiden aiheuttamana verotuksen kevenemisenä, mistä ei suinkaan ole kysymys.

Kysymys on siitä, että täksi vuodeksi ei suoritettu normaaleja inflaatiotarkistuksia, niin kuin me vaadimme. Ensi vuodeksi ne ollaan suorittamassa, niin kuin me olemme vaatineet ja mitä me kannatamme, mutta me emme pidä sitä hallituksen verouudistuksen ansiona, että verotus ensi vuonna kevenee, vaan pidämme sitä lähinnä inflaatiokehityksestä johtuvana.

Vieläkin hämmästelen sitä, että täällä käytetään viimevuotisia lakiesityksiä verotaulukkojen pohjana, ja totean, että minäkin voisin etsiä ed. Sasin aloitteita useamman vuoden takaa ja

katsoa, onko siellä sopivia verouudistusehdotuksia tämän hallituksen työn pohjaksi.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Viittasin vain SKDL:n voimassa olevaan lakialoitteeseen.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Ei se ole mikään ihme, että täällä saatetaan vähän aikaisempia lakialoitteita katsella, koska täällähän demokraattisen vaihtoehdon taholta oli esitetty rinnakkaislakialoitteet hallituksen esityksiin jo viime keväänä, siis jo ennen kuin hallitus oli niitä tehnyt, joten ei tämä mikään ihme ole.

Kiinnitin huomiota siihen, että harvinaista kyllä ed. Sasikin oli tehnyt oikean havainnon ed. Seppäsen puheenvuoron johdosta eli siitä, että ed. Seppänen myönsi, että verot ensi vuonna alenevat. Mutta kun ed. Seppäsen puheenvuoroa tarkemmin kuuntelee, hän ei haluakaan oikeastaan, että verot alenevat. Hänen on syvästi pahoillaan siitä, että ensi vuonna verot alenevat. Hän esittää lukuisia uusia veroja, joilla saadaan tosiasiaassa veroaste huomattavasti nousemaan. Jos tarkastellaan kokonaisveroastetta, ed. Seppäsen malli merkitsee hyvin rajua verotuksen kokonaisnousua Suomessa ensi vuonna. Tätä eivät varmaankaan missään tapauksessa hallituspuolueet halua, että verotus ensi vuonna nousee.

Pidämme kiinni siitä, että ensi vuodelle toteutetaan asiallinen verouudistus. Vielä eduskunnassa on mahdollista korjata eräitä siihen sisältyviä heikkouksia, ja hallituksella on mahdollisuus jatkaa seuraavana vuonna verouudistusta edelleenkin, ja päästään vaalikauden loppuun todella kunnolliseen verouudistukseen, eikä anneta liikaa periksi kokoomukselle suurituloisten hyväksi.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Hallitus nyt propagoi sen surkean verouudistusesityksensä puolesta, jossa täksi vuodeksi tekemättä jätetyt inflaatiokorjaukset — tämän vuoden inflaatiokorjaus ensi vuodeksi — tulkitaan hallituksen veronkevennyslinjaksi. Tämä hallitus on jo koventanut verotusta, jotta se voisi keventää sitä ensi vuodeksi. Enhän minä tietystikään sitä kiistä, ettei verotus kevenisi ensi vuonna, mutta se ei kevene hallituksen rakenteellisen verouudistuksen myötä vaan niiden taulukoiden myötä, joihin sisältyvät työntekijöille, palkansaajille ja eläkeläisille korvaukset inflaation aiheuttamasta hintojen noususta jälkikäteen. Täl-

tä osin minä voin sanoa, että me olemme tänä päivänä jättäneet sisään valtiovarainvaliokunnan verojaoston kautta valtiovarainministeriölle tutkimuspyynnön, jossa pyrimme todella selvittämään, mikä on verouudistuksen vaikutusta ja mikä on normaalia 1980-luvulla tehtyjen verotaulukkomuutosten vaikutusta. Sitten vasta me voimme keskustella verouudistuksen tosiasiallisista vaikutuksista, kun meillä on tieto siitä, mikä on rakenteellista ja mikä on vain suhdanneluontoista ja tilapäistä ja inflaatiosta aiheutuvaa.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Ed. Seppänen nyt hämää puheenvuoroissaan. Eduskunta säätää joka vuosi verolait, ja hallituksen esitys on joka vuosi aito päätös. Ei voida sillä tavalla katsoa, että on jokin erityinen inflaatiotarkistus, joka on automaattisesti toteutettava. Verojen tarkistus merkitsee siis todellista huomattavaa verojen helpottamista, jota kylläkään kepu ei myönnä edes suurissa lehti-ilmoituksissa. Kepu laskee täysin harhauttavasti aivan ihmeellisellä matematiikalla. Ed. Seppänen ei sentään ole pystynyt samanlaiseen henkiseen epärehellisyyteen vaan myöntää täällä avoimesti, että verot laskevat ja ne laskevat merkittävästi.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Ed. Seppänen kertoi, että vasta sitten, kun on saatu selvityksiä valtiovarainministeriöltä, voidaan tosiasiallisesti käydä keskustelua. Kun vastauspuheenvuorossa ei saa kysyä, ihmettelenkin, millä perusteella Seppänen sitä nyt on käynyt tähän saakka.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

#### **9) Ehdotukset laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ja konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain kumoamisesta**

sisältävä ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 84 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

#### **Keskustelu:**

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Lyhyemmän kaavan mukaan esittelen lakialoitteen laiksi elinkeinotulon verottamisesta. Haluaisimme, että alkoholin käyttö yritysten edustustilaisuuksissa ei olisi yrityksille vähennyskelpoinen meno, ja toivomme, että raittiutta kannattavat kansanedustajat myös hallituspuoleista voisivat olla vakaumuksensa puolesta tässä asiassa. Elinkeinotuloverolaissa on auenut asianomainen pykälä, joten voimme asiasta eduskunnassa päättää.

Haluamme vähentää yrityksen sellaisia varausmahdollisuuksia, jotka liittyvät tavarantoimittamiseen, mutta haluamme vastaavasti lisätä sellaisia varausmahdollisuuksia, jotka liittyvät työvoiman työllistämiseen. Olemme rajoittamassa poisto-oikeuksia, jos eduskunta suo, niin että poistojen perusteena olisivat laskennalliset suunnitelman mukaiset poistot, kuitenkin enintään 25 %. Tällä tavalla pääsisimme siihen järjestelmään, joka vastaa koneiden ja rakennusten todellista kulumista eikä luo etupainoisia poistoja, niin kuin meillä tänä päivänä on.

Sen lisäksi haluaisimme antaa — vihreät toivottavasti meitä kannattavat — erityispoisto-oikeuksia ympäristönsuojeluinvestoinneista niin, että erityispoisto-oikeus olisi porkkana kehitysaluepoistojen tapaan, jotta yritysten kannattaisi tällaisia poistoja tehdä mieluummin kuin ostaa muuta turhanpäiväistä tavaraa. Sen lisäksi ehdotamme verollepantavaksi kyseisen lain yhteydessä elinkeinotoiminnassa käytettävän teollisuusveden. Uskomme, että tällä tavalla voisimme suojata sitä vähenevää luonnonvaraa, mikä on puhdas vesi, myös Suomessa. Sen lisäksi haluaisimme panna maksuun jätevedeen kohdistuvan veron niin, että ne, jotka joukkomitassa muuttavat suomalaisen veden laatua huonommaksi, joutuisivat panemaan tämän vesien huonontamisen tuotteidensa hintoihin, niin ettei olisi kannattavaa huonontaa veden laatua.

Herra puhemies! Tältä pohjalta olemme tehneet esityksemme, rinnakkaisaloitteen hallituksen lakialoitteelle elinkeinotulon verottamisesta annetuksi laiksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen ja yhdentoista muun SKDL:n kansanedustajan lakialoitteeseen sisältyy myös toinen lakialoiteosa. Se on ehdotus konserniavus-

tuksesta verotuksessa annetun lain kumoamisesta. Käytän siitä muutaman sanan.

Voimassa oleva laki mainitusta asiasta vahvistettiin vuonna 1986, ja sitä on sovellettu valtionverotuksessa ensimmäisen kerran vuodelta 1987. Nyt hallitus on esittänyt, että konserniavustuslakia laajennettaisiin sillä tavoin, että se koskisi myös kunnallisverotusta, siis olisi siten kaiken kattava. Kun ensimmäinen laki — itse asiassa voimassa oleva laki — annettiin, sitä perusteltiin verotuksen neutraliteettiperiaatteella. Jos oikein ymmärrän, se tarkoittaa sitä, että yhtiömuoto ei saisi johtaa erilaiseen verotukselliseen kohteluun. Tämä on tietysti varsin uljas periaate, ja sitä professori Tikkakin verouudistusvalmistelutyön yhteydessä on kovin tähden täntänyt verotuksen keskeisenä periaatteena. Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan kuitenkin täytyy varsin tarkoin katsoa, ettei jotakin oivalista periaatetta sovelleta sillä tavoin, että se johtaa periaatetta eräällä tavalla väärin käyttäen sellaisiin verotuksellisiin menettelyihin, jotka eivät ole kannatettavia, eivät liioin hyväksyttäviä.

Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan konserniavustusjärjestelmä verotuksessa johtaa kahdenlaiseen tulokseen: toisaalta selvään veronkiertoon taitavasti hyväksi käytettynä, ja aivan erikoisesti se johtaa kilpailun epäreiluksi tulemiseen. Konserniin kuuluva emoyhtiö ja tytäryhtiöt konserniavustussiiroilla pelaavat niin, että tytäryhtiöt tai emoyhtiö voivat pelata tuotteiden hinnoittelussa niin, että ne syövät pienemmät yritykset kilpailutantereelta pois. Tämä automaattisesti johtaa siihen, että yritykset — tässä tapauksessa konsernit — tulevat yhä suuremmiksi.

Kun omassa mielessäni havaitsin asian jo viime valtiopäivillä, jätin lakialoitteen, joka on sisällöltään täsmällisesti se, joka on nyt esittelyssä olevassa lakialoitteessa ed. Seppäsen ja yhdentoista muun SKDL:n kansanedustajan allekirjoittamana. Toivoisinkin hartaasti, että yhä useammat arvoisista edustajista havaitsisivat saman ongelmatiikan ja vaikkapa jättäisivät samansisältöisiä lakialoitteita. Nämä ovat erittäin nopeita tehdä. Niissä on vain yksi varsinainen pykälä ja sitten voimaantulosäännös ja siinä kaikki.

Toiseksi sitten, kun ed. Seppänen kiinnitti huomiota ympäristönsuojelun asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa tällä hetkellä, olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä siinä, että nyt välittömästi tarvitaan erilaisia porkkanoita ym-

päristönsuojelun eteenpäin viemiseksi. Ensimmäisessä lakialoitteen osassa puhutaan ympäristönsuojeluinvestointien vapaista poisto-oi-keuksista. Hän kysyi, voisivatko vihreät olla samalla kannalla. Uskallan ilman, että asiaa on käsitelty ryhmässä, todeta, että varmasti voivat olla. Totean myös tässä yhteydessä sen, että ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtovero-vapaus olisi pitänyt toteuttaa jo ensi vuoden alusta lukien. Mielenkiintoistahan tässä on se, että kaikkien neljän suurimman puolueen puoluesihteerit ottivat asiaan myönteisen kannan elokuussa sen johtamatta kuitenkaan hallituksen esityksenäkään yhtään mihinkään.

Ed. R u s a n e n : Herra puhemies! En yhdy ed. Pulliainen käsitykseen konserniverolainsäädännön uudistamisesta nimenomaan kehitysalueen kansanedustajana. Voi olla, että lainsäädäntöön konserniyrityksen sisällä olevien yritysten välisistä rahansiirroista taikka tulojen ja menojen siirroista sisältyy myös se näkökulma, jota ed. Pulliainen paheksui ja painokkaasti korosti, mutta uskoisin, että tänä päivänä ja nimenomaan aluepoliittiselta näkökannalta tarkasteltuna lainsäädäntöön sisältyy enemmänkin etuja kuin haittoja, koska on todettu ongelmaksi se, että suuryritysten kehitysalueilla sijaitsevat pienemmät kohteet eivät kiristävissä kilpailussa pysty toimimaan vaan niitä joudutaan juuri lakkauttamaan sen vuoksi, että konsernilainsäädäntö liian tiukasti säätelee yrityksen omien rahojen liikkeitä. Kun Suomi kaiken kaikkiaan on menossa yhä vapaammille pääomamarkkinoille Eurooppaan ja Euroopan integraation mukana, näkisin, että jo täällä kotimaassa olisi tarpeellista niin väljästi, kuin se lainsäädännöllä on mahdollista, sallia konserniyrityksen sisäisten siirtojen toteutuminen eikä laittaa verotuksellisia esteitä, ei valtion- eikä kunnallisverotuksen puolelle.

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Periaatteessa ymmärrän ed. Rusasen huolen kehitysalueitten yritysten kohtaloista ja erikoisesti tytäryhtiöitten asemasta. Yritin Oulun läänin alueella tätä asiaa kartoittaa jo vuosi sitten ja kysellä, olisiko todella tämän laatuista vaikutusta olemassa. Niistä yritysjohtajista, joiden kanssa keskustelin, kukaan ei kokenut tällä tavalla asiaa ongelmalliseksi kuin ed. Rusanen. Ilmeisesti se on niin epärelevantti osa tätä yritys-toimintaa, että sitä ei voi käyttää perusteena,

kun toisessa vaakakupissa on epäkohdat, jotka asken toin esille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

# **10) Ehdotukset kone- ja laiteinvestointien vähennysoikeutta koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön**

sisältävä ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 85 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Puhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

## **Keskustelu:**

**Ed. Laaksonen:** Herra puhemies! Niin tämä kuin kaksi edellistä ja tämän jälkeen seuraavat kaksi SKDL:n eduskuntarayhmän tekemää verolakiesitystä ovat vastaehdotukset hallituksen verolinjalle. Ne mahdollistavat — ei pelkästään, kuten ed. Gustafsson totesi, että Esko Seppäsen pitäisi analyttisemmin tutustua hallituksen verouudistukseen — nämä SKDL:n tekemät verolakiehdotukset mahdollistavat koko eduskunnassa analyttisemmän keskustelun siitä, mikä on hallituksen veropoliittinen linja, mikä SKDL:n vaihtoehto.

**Ed. Gustafsson** mainitsi aikaisemmin käyttämässään puheenvuorossa, että myyntivoittoverotuksella, joka hieman kiristyy, saadaan noin 230 milj. mk, kun sen sijaan hallituksen esityksellä n:o 116 yrityksille annetaan verohelpotuksia vähentämällä yritysten kone- ja laiteinvestointien liikevaihtovero nykyisestä 80 %:sta 90 %:iin, ja myöhemmin aiotaan poistaa koko liikevaihtoveroprosentti. Tämä tietää yrityksille 300 milj. markan verohyötyä. Me esitämme tässä verolakialoitteessa, että ei meneteltäisi näin, vaan että yrityksiltä liikevaihtovero edelleenkin kannetaan ja kovennettuna, mikä tietäisi tekemämme ehdotuksen mukaan sitä, että noin 1 200 milj. mk yrityksiltä kerättäisiin lisää veroa myöhemmin esille tulevien verolakien esitysten kattamiseksi.

Tässä yhteydessä vielä voin toistaa sen, mikä

välikysymyskeskustelun yön tunteina tuli esille, kun pääministeri Holkeri syytti SKDL:ää, että me emme ole tehneet vaihtoehtoja tälle hallituksen verolinjalle. Tässä niitä on nyt sitten esiteltyssä kokonaista viisi kappaletta. Joten toivoisin analyttisempaa suhtautumista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

# **11) Ehdotukset laeiksi vuodelta 1989 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista sekä perintö- ja lahjavero lain muuttamisesta**

sisältä ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 86 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Puhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

## **Keskustelu:**

**Ed. Laaksonen:** Herra puhemies! Täällä jo edellä tuli jo korjattua ed. Sasin käyttämä virheellinen tieto siitä, mikä on verolakiesityksemme sisältö näiltä osin. Me esitämme alimaksi valtion tuloverorajaksi 36 000 mk:n sijasta 38 000 mk ja olemme sitä mieltä, että valtion tuloveroasteikon alentaminen ylemmissä tuloluokissa on ollut perusteeton. Se johtaa tulonjaon selvään vääristymään. Kaikkein suurituloisimmat saavat tästä hallituksen esityksestä useitten kymmenien tuhansien markkojen verohelpotukset. Me emme pidä tätä perusteltuna, vaan olemme sitä mieltä, että korkeimmissa tuloluokissa voidaan soveltaa jopa jyrkempää valtion tuloveroasteikkoa, kuin hallitus on esittänyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.



## 12) Ehdotuksen laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 17 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 87 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Puhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

### Keskustelu:

**Ed. Laaksonen:** Herra puhemies! Tohtaisin vain lyhyesti tästä lakialoitteesta, että se menee pidemmälle ja on laajempi kuin hallituksen esitys moottoriajoneuvoverolaista annetun lain muuttamisesta ja lähinnä niiltä osin, mikä koskee polttoaineveronpalautusmenettelyä.

Haluamme erityisesti tällä lakialoitteella ohjata tämän maan liikennepolitiikkaa niin, että tällä lailla tähdättäisiin siihen, että raskasta liikennettä toisaalta voitaisiin ohjata rautateille ja että joukkoliikennettä erityisesti, joka tänä päivänä on ahdingossa, voitaisiin keventää sillä, että linja-autoliikenne voisi käyttää verovapaa polttoöljyä polttoaineena.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

## 13) Ehdotuksen laiksi investointivarausten 9 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Donnerin lakialoite n:o 82 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Puhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

### Keskustelu:

**Ed. Donner:** Arvoisa puhemies! Joudun tässä jonkin verran kertaamaan argumentteja, joita olen jo kerran täällä esittänyt, mutta luultavasti en ole ainoa edustaja, joka kertoo aiempia lausuntojaan — en viittaa kehenkään tässä.

Nythän investointivarausten laki astui voimaan

vuonna 1979, ja sen tarkoitus oli ilmeisesti siinä, että yritykset pystyisivät tallettamaan Suomen Pankkiin rahaa ja tällä tavalla pienentämään kirjanpidollista voittoa. Tarkoitushan oli myös se, että valtioneuvosto myöhemmin vapauttaisi nämä investoinnit, varaukset, ja yritysten olisi sen jälkeen investoitava vielä sama summa, jonka olivat tallettaneet. Nythän joidenkin suuryritysten kohdalla ehkä tämä investointivarausten laki on toiminut verraten hyvin, mutta keskiuurilla ja pienillä yrittäjillä ei aina ole sellaista tuotannollista koneistoa, johon investointivarausten laki sallii investoitavan. Tuloksena on mm. ollut se, että maassamme on rakennettu hyvin paljon toimistotiloja.

Hallitus on omalta osaltaan kielloin pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että Suur-Helsingin alueella ei pantaisi alulle toimitilojen rakentamista. Voitaisiin myös ajatella muita keinoja paitsi kieltoja. Minä en yleensä ole kieltojen kannattaja. Yhtenä absurdisti asiana myös voidaan todeta, että pienyritys voi investoida kotimaiseen tuotantovälineeseen, joka esimerkiksi voisi olla Saab-auto, joka on kotimainen auto, ostaa sitten kalliimman auton.

Nythän on ollut keskustelua hyvin vilkkaasti asunnoista. Hallituksessa on puhuttu asuntorahastosta. Minä en ole koskaan oikein päässyt selville siitä, millä tavalla asuntorahastoa aiotaan rahoittaa paitsi tietysti niillä samoilla varoilla, joilla budjettia yleensä rahoitetaan eli veronmaksajien rahoilla tietysti. Tämä on eräänlaista siirtoa yhdestä pussista toiseen. Sen takia olen aika kauan miettinyt, mitä voisi tehdä investointivarausten, ja olen huomannut, että siihen lakiin ei ole, sen 9 §:ään, paitsi kerran, liittyä mitään.

Meillä on Suur-Helsingin alueella 2 000—3 000 henkilön työpaikkavajaus. Olen puhunut muutaman yrityksen kanssa, ja monet ovat ilmoittaneet, että jos löytäisivät asuntoja tulevalle henkilökunnalleen, myös työpaikkoja löytyisi monessa yrityksessä.

Jotkuthan ovat ajatelleet sitäkin, että voitaisiin hajasijoittaa yrityksiä muualle Suomeen, mutta on hyvin vaikeaa kuvitella, että miljardeja maksaneet investoinnit siirrettäisiin noin vain muualle. Näin ollen me tarvitsemme ennen kaikkea Suur-Helsingin alueella asuntoja. Tällä tavalla me myös jollakin tavalla keventäisimme mahdollista työttömyyttä. Nythän yritykselle, joka tekee investointivarausten Suomen Pankkiin, hyvitetään pelkästään puolet peruskorosta. Se on siis 4 %:n luokkaa oleva hyvitys. Se

merkitsee hyvin vähän, ja tämä maksetaan yritykselle, kun investointivaraus vapautetaan.

Esitykseni on siis hyvin yksinkertainen. Siinä lukee pelkästään, että investointivarausta voidaan myös käyttää vuokra-asuntojen hankkimiseen ja rahoittamiseen. Kysymys on todella suurista rahamääristä. En ole pyrkinyt määrittelemään, millä tavalla tämä tapahtuisi. Totean pa vain, että Suomen Pankin syyskuun taseen mukaan Suomen Pankissa on tällä hetkellä yli 6 mrd. mk investointivarausta, mikä teoreettisesti merkitsi — enpä usko, että koko tätä määrää voidaan käyttää siihen tarkoitukseen — että 12 mrd. mk voisi vapauttaa asuntojen rakentamiseen. Se on jonkin verran enemmän kuin sosialidemokraattisen puolueen ehdotuksessa asuntorahastoksi, ja se on huomattavan paljon enemmän kuin RKP:n ehdotuksessa siitä, että valtionyhtiöitä verotettaisiin emissioiden yhteydessä.

Tämä ehdotus on hyvin yksinkertainen, ja yksinkertaisista ehdotuksista yleensä voidaan sanoa, että ne ovat typeriä. Olen puhunut muutamana nykyisessä hallituksessa istuvan ministerin kanssa tästä ehdotuksesta ja saanut vastaukseksi sen, arvoisa puhemies, että paitsi että ehdotus on tavattoman yksinkertainen, se ei ole hallituksesta lähtöisin, ja näin ollen se ei ole hyvä. Joudun tietysti tämän syvään filosofiaan tyytymään, mutta haluan kuitenkin vielä kerran esittää tämän ja kertoa siitä, että tätä tietä käyttäen voitaisiin huomattavasti lisätä vuokra-asuntojen rakentamista Suomessa. Koska olen tietoinen siitä, että aloite varmaan valiokunnassa haudataan, saanen jossakin yhteydessä taas palata asiaan. Hyvät asiat eivät aina edisty täällä eduskunnassa, kun hallitus ei ole niitä esittänyt.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Donnerin esitys on varmasti periaatteessa hyvä, mutta minulla on sellainen näkemys, että ei vuokra-asuntojen tuotannossa ole kysymys rahan puutteesta, koska nekään rahat, joita asuntotohallitus voisi tähän käyttöön myöntää, eivät tule aina täysin käytetyiksi. Ja se johtuu siitä, että hintataso, jossa tänä päivänä rakennusteollisuus pyörii, on kokonaan toinen kuin se, mitä asuntotohallitus katsoo kohtuulliseksi maksaa, toisin sanoen millä hinnalla se rakennuttaa. Tämä johtuu taas siitä, että kuumentuneen tilanteen vuoksi rakennusliikkeet ovat hintakartellissa, jonka ne ulottavat myös asuntolainoitettun tuotantoon. Siis kysymys ei ole ollenkaan rahan puutteesta, vaan kysymys on siitä, että

asuntojen todelliset hinnat ja rakennusliikkeiden voittopyrkimykset ovat menneet yli kohtuullisen rakennusajatuksen. Tästä syystä myöskään asuntotohallitus ei tahdo saada kohtuullisilla kustannuksilla asuntoja rakennettua.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Toteaisin vain, että ed. Aittoniemi ei ehkä lukenut minun esitystäni. Minä en ole puhunut asuntotohallituksesta mitään. Olen pyrkinyt muuttamaan investointivaraustalain 9 §:ää. Sillä ei ole mitään tekemistä asuntotohallituksen eikä myöskään korkeiden rakennuskustannusten kanssa. Jos rakennuskustannukset maassamme ovat korkeita, se on sitten muiden syytä. Me tarvitsemme minun mielestäni, ja tämä on tämän esityksen tausta, lisää uutta rahaa rakentamiseen. Siis tämä esitys tähtää.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kysymys on näkemykseni mukaan siitä, että asuntotuotantoon saadaan rahaa. Asuntotuotanto ei tänä päivänä ole kiinni rahasta, sen edistyminen ja asuntojen tuottaminen. Kysymys on kokonaan muista asioista minun käsitykseni mukaan. Meidän näkemyksemme ed. Donnerin kanssa eivät sellaisenaan ole tietysti ristissä, joten en katso tätä väittelyä ainakaan omasta puolestani sen paremmin tarpeelliseksi jatkaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

#### 14) Ehdotuksen laiksi puoluelain 10 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Gustafssonin ym. lakialoite n:o 78 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyn alla olevan lakialoitteen on allekirjoittanut nelisenkymmentä kansanedustajaa viidestä eri puolueesta.

Haluan heti alkuun todeta yhden tärkeän asia, joka liittyy tähän puoluelain 10 §:ään. Kysyisin nimittäin, onko ylipäätään oikein ja järkevää säätää puoluelaissa siitä, miten valtion laitoksen, tässä tapauksessa Yleisradion, tulee toimia suhteessa puolueisiin. Mielestäni laissa voisi hyvin ajatella, ettei varsinaisessa puoluelaissa tarvitsisi olla mainintaa tältä kohdin lainkaan. Tällaisen muutoksen tekeminen olisi kuitenkin vaikeaa ja sen tulisi tapahtua koko puoluelain muuttamisen yhteydessä. Koko puoluelakihan on 60-luvun lapsi. Esimerkiksi 5 000 kannattajan nimen keräämisellä on tarkoitettu demokratian kannalta hyvää, mutta tuon määrän saa kerätyksi aktiivinen henkilö melkein mihin tarkoitukseen tahansa. Määrää voi siis pitää liian alhaisena.

Lakialoitteessani ehdotan puoluelain 10 §:n muuttamista siten, että Oy Yleisradio Ab voi ohjelmaneuvostonsa päätöksellä varata mm. vaaliohjelmissa puoluekisteriin merkityille puolueille lähetyksia niiden parlamentaarisen suuruuden tai muun ohjelmaneuvoston päättämän perusteen mukaan. Painotan tässä yhteydessä erityisesti viimeksi mainittua näkökohtaa.

Käytännössä puoluelain 10 §:ää on sovellettu siten, että Yleisradio on joutunut varaamaan vaalien yhteydessä kaikille puolueille yhtä paljon lähetyksia. Tämä puolestaan on johtanut siihen, että ns. suuret vaalikeskustelut ovat painuneet hallitsemattomiksi ja äänestäjän kannalta epätarkoituksenmukaisiksi. 15 puolueen edustajien yhtäaikaan esiintyminen pidemmässä ohjelmassa ei mahdollista poliittisten periaatteiden ja kannanottojen riittävää esittämistä.

Sattumalta huomasin ja luin tämän päivän Demari-lehdestä, kun siinä Heikki Peltonen otakskeen Poliittista keskustelua alla toteaa seuraavaa: "Nyt edessä olevaa väenkokousta" — hän viittaa suureen vaalikeskusteluun — "ei tosin televisio itse enää kehtaa 'keskusteluksi' kutsuakaan ja sen ymmärtää."

Kaikki tietävät, ettei yli tusinan puoluejohtajan yhteisistunnosta ole keskusteluksi.

Arvostelun voi kirjoittaa valmiiksi: osanottajien lukumäärän vuoksi keskustelu levisi hajanaiseksi propagandapuheenvuorojen sarjaksi, mistä puhetta johtaneita tv-toimittajia ei voi syyttää." — Näin siis jonkin sortin asiantuntija Heikki Peltonen.

Lakialoitteeni perusteluissa olen painottanut sitä, ettei käytäntöä saa muuttaa siten, että minäkään poliittisen suuntauksen sananvapautta ra-

joitetaan, vaan Yleisradiolle tulee luoda mahdollisuudet järjestää vaaliohjelmat paremmin äänestäjien tarpeet toteuttaviksi.

Lainaan vielä pätkän Heikki Peltosta. Hän on todennut siis tänään Demari-lehdessä: "Kansanedustajien keskuudessa... on kiinnostusta myös sen miettimiseen, miten television vaaliohjelmaa lain muututtua tehtäisiin."

Jälkimmäinen mielenkiinto kannattaisi houkutuksista huolimatta niellä. Jäljet pelottavat."

Luulen ymmärtäväni Peltosen ajatuksenjuoksun. Mielestäni päävastuu Ylen ohjelmien journalistisesta ja yhteiskunnallisesta tasosta kuuluu alan ihmisille, Ylen johdolle ja toimittajille. Se, miten esimerkiksi television suuren vaalikeskustelun tasoa ja merkitystä voidaan kohentaa, jäisi esittämäni lainmuutoksen toteutuessa — näin toivon — hallintoneuvoston määrittelemän väljän puiteohjauksen varaan. En halua enkä osaa neuvoa kovin paljon, mutta kaikki arvioitavat vaihtoehdot ovat parempia kuin nykyinen käytäntö.

Huolimatta Peltosen varoituksista olen kuitenkin altis esittämään seuraavia näkökohtia harkittavaksi: (Ed. Aittoniemi: Onko Peltonen demari? — Ed. Seppänen: On!)

1) Suurten ja keskisuurten puolueiden ja keskisuurten ja pienten puolueiden esiintymistä yhdessä sietäisi harkita, toisin sanoen puolueet jaettaisiin kahteen sarjaan.

2) Vaalikeskustelun jakaminen kahteen osaan arpomalla voisi myös olla eräs vaihtoehto. Siinä voitaisiin kokeilla "painotettua oikeudenmukaisuutta" Soulin olympialaisten tapaan. Huomasin nimittäin, että uinnin loppukilpailussa parhaan tuloksen tehneet uimarit saivat parhaat sisäradat, altaan reunassa kun aallokko häiritsee enemmän kuin keskellä uudessa.

3) Ammattitaito voisi myös tulla esiin siten, että Yle päättäisi itse journalistiset ja tiedonvälityksen parhaat periaatteet muistaen kunkin tilanteen pohjalta niistä kombinaatioista, puoluekierroista, joiden on järkevää ja kansalaisten mielenkiinnon lisäämisen kannalta hyvä esiintyä yhdessä.

Lainmuutoksella pyrin katselijoi- ja kuuntelijoi- ja parhaiten palvelevan yhteiskunnallis-poliittisen vaaliohjelman edellytysten luomiseen. Perään vaaliohjelmilta, yleensäkin Yleisradion yhteiskunnallisilta ohjelmilta enemmän poliittista jännitettä, kiinnostusta, syvyyttä ja aitoa keskustelua. Se, missä määrin eri puolueilla on aikaa esiintyä, on mielestäni sittenkin toisarvoisen kysymys.

Toivon, että lakialoite saa perinpohjaisen käsittelyn, ja näin olen antanut itselleni kertoa. Lakiesityksen tavoite on tukea ja etsiä keinoja demokratian ja kansalaisyhteiskunnan kehittämiseksi Yleisradion keinoin, siltä osin kuin Yleisradio voi asian hyväksi jotain tehdä.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Aloitteen perusteluissa sanotaan: "Käytännössä tämä — siis nykyisen lain soveltaminen — on merkinnyt sitä, että Oy Yleisradio Ab on joutunut varaamaan vaalien yhteydessä kaikille puolueille yhtä paljon lähetyssaikaa." Tämä toteamus saattaa sisältää sen vaarallisen ajatuksen, että ed. Gustafsson ja muut olisivat sitä mieltä, että näin ei pitäisi tapahtua. Jos tämä perustelu tarkoittaa sitä, olen eri mieltä.

Tosin perusteluissa myöhemmin sanotaan: "Olemassa olevaa käytäntöä ei tule muuttaa siten, että minkään poliittisen suuntauksen sananvapautta rajoitettaisiin"... Tämä on myönteinen ajatus. Mutta, ed. Gustafsson, sananvapautta ei rajoitettaisi silloin, jos aika jaettaisiin kuitenkin sillä tavoin, että suuret saisivat sitä kosolti ja pienet vain kovin vähän. Jos perusteluissanne sanottaisiin, että "minkään poliittisen suuntauksen sananvapautta tai lähetyssaikaa ei pitäisi rajoittaa", kun on kysymys sen kaltaisista ohjelmista, joihin äsken omassa puheenvuorossanne viittasitte, niin olen sitten jälleen samaa mieltä.

Olen sitä mieltä, että asiasta on säädettävä laissa. Käytäntö on osoittanut, millaiseen tiedonvälitykseen joudutaan, jos ei ole kysymys laissa säädellyistä tapauksista. Me olemme havainneet, että jokin puolue voi saada pelkästään ns. kriisi-informaatiotilaisuudesta ns. pääuutisaiheen esimerkiksi television uutislähetyksiin, vaikka asia ei muutoin antaisi siihen aihetta.

Mielestäni arvonta kahteen ryhmään palvelisi sitä tarkoitusta, jota arvelen ed. Gustafssonin tarkoittaneen.

Ed. Paasilinna: Arvoisa puhemies! Lisäyksenä tähän ed. Gustafssonin puheenvuoroon haluaisin todeta, että yleensäkin pitäisi lähtä journalistisesta harkinnasta ohjelmatoiminnassa eikä säätää siitä lailla, koska laki on auttamattomasti kelvoton säätämään ohjelmatoimintaa. Sitä varten on Yleisradiolla ohjelmatoiminnan säännöt, jotka ovat maan laajin normisto journalistisesta toiminnasta. Tähän tulisi perustua ohjelmallinen valinta, josta syntyy mielenkiintoisuus, jännittävyys ja sisäl-

lykkeisyys, joka on välttämätöntä. Pitkälle poliittisten ohjelmien Yleisradiossa on arvioitu jopa vaikeuttavan poliittista osallistumista, passivoivan ihmisiä, ja tarkoitushan on tietysti ollut kaikilla toisenlainen. Näin ollen näkisin, että harkintavalta yhtiölle, jolla on ohjelmaneuvostot ja hallintoneuvosto sitä varten, että ne tekevät sitä valvontaa, jota parlamentti hyväksii näkee, on oikea suuntaus ja nykyaikainen viestinnän periaate.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Omasta mielestäni tässä lakialoitteessa pyritään ajankohtaisen sosialidemokraattisen hengen mukaisesti pois holhousmentaliteetista. Rohkeus ajatella sillä tavalla, että suomalainen työntekijä ja toimihenkilö, myös tiedonvälittäjä, haluaa tehdä oman työnsä mahdollisimman hyvin. Lakiesitykseni lähtökohta on juuri siinä, että tätä puoluelakia on lähdetty tulkitsemaan hyvin ahnaasti, ja katsoisin, että sitä tältä osin pitäisi kiireen vilkkaa muuttaa.

En asettanut mitään vaihtoehtoa etusijalle. Tässä nyt ehkä liikaa korostuu jokin suuri vaalikeskustelu. Radiolla ja televisiolla on joka päivä ja viikoittain tämä tärkeä tehtävä edessään, ja ymmärrän, että tällä aloitteella tähdätään kokonaisuuden muuttamiseen, mutta puolueiden jakaminen kahteen sarjaan ei ole mikään ihan nerokas monestakaan eri syystä. Ylipäätensä en olisi mielelläni puheenvuorossani esitellyt erilaisia vaihtoehtoja, mutta ehkä asian tunnetuksi tekemisen vuoksi tällaisia omia ajatuksenujoja on kuitenkin syytä esitellä.

Ammatti-ihmiset osaavat itse parhaiten arvioida sen, mikä muoto kuhunkin ajankohtaiseen tilanteeseen parhaiten sopii.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Mielestäni on erotettava toisistaan kaksi eri asiaa. Poliittinen elämä on koko ajan, ainakin sesonkiaikana, vilkasta ja Yleisradion ja lehdistön poliittiset toimittajat pystyvät sieltä kyllä poimimaan ne niin sanotut arvopalat ja tarjoilemaan ne suurelle kuuntelija- ja katselijakunnalle. Tosi-asia kuitenkin on, että tässä suhteessa suuret puolueet ovat etulyöntiasemassa monestakin syystä.

Toisaalta on erotettava äsken mainituista ne ohjelmat, joista puhutaan silloin, kun lähestytään vaalitapahtumaa. Oma käsitykseni on ollut, että lainsäätäjät on tarkoittanutkin, että niissä erityisohjelmissa, joissa esiinnyttään juuri vaalien alla, on mahdollisuus annettu myös niille

uusille yrittäjille, jotka haluaisivat omat poliittiset näkemyksensä tuoda laajemmalti tietoon, näillä uusilla yrittäjillä kun ei ole mitään mahdollisuuksia tasavertaiseen kilpailuun normaaleissa uutislähetystoiminnassa.

**Ed. Gustafsson:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä kertaalleen painottaa sitä, että lähtökohtani on, että kaikilla puolueilla on periaatteessa kutakuinkin sama ajankäyttölinen mahdollisuus esimerkiksi vaalien alla tuoda esille tavoitteitaan ja toimintaansa julkisissa tiedotusvälineissä. Kysymys on nyt vain siitä, että voimme löytää parhaat keinot toteuttaa tämä tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä, joka esimerkiksi näihin suuriin vaalikeskusteluihin liittyy. Nykymuoto ei ole mielestäni paras mahdollinen.

**Ed. Väyrynen:** Arvoisa puhemies! Tässä ed. Gustafssonin aloitteessa puututaan siihen, millä tavalla vaaliohjelmiin käytettävä aika olisi jaettava. Toivon, että myös aloitteen käsittelyn yhteydessä ja muutoinkin keskusteltaisiin siitä, kuinka paljon yleensä aikaa tällaisille ohjelmille varataan. Yleisradion hallintoneuvostossa oli esillä tämä asia edessä olevia kunnallisvaaleja silmällä pitäen, ja silloin hallituspuolueitten edustajat ajoivat läpi päätökset, joilla rajoitettiin vaaliohjelmiä. Minun mielestäni, kun meillä on nykyään useita televisiokanavia ja tiedonvälityksen välineet ovat tavattomasti kehittyneet, Yleisradion piirissä pitäisi ottaa hyvin moderni ja avoin tyyli ja runsaasti lisätä vaaliohjelmiä. Meillä tiedonvälitys on ainakin Yleisradion osalta hyvin pitkälle tullut tiedon rajoittamiseksi, kun on kysymys vaalitoiminnassa. Esimerkiksi Ruotsissa radion ja television kautta välitetään tietoa ihmisille huomattavasti laajemmin kuin Suomessa tapahtuu.

Toivon, että tämä aloite tarjoaa pohjan myös tämänlaatuiselle keskustelulle.

**Ed. Paasilinna:** Arvoisa puhemies! Ed. Väyrysen puheenvuoroon haluaisin liittää sen, että Yleisradion hallintoneuvostossa ei ole haluttu rajoittaa poliittista keskustelua vaalien alla, mutta tämä muoto, josta ed. Gustafssonin huolestuminen ja lakialoite on lähtenyt, on todellinen ongelma. Nämä ohjelmat ovat aiheuttaneet niin paljon ihmisten kielteisiä reaktioita poliittiseen toimintaan, että se on jo ollut ongelma Yleisradion omassa mielipiteenmittauksessa. Tämän vuoksi meidän pitäisi juuri lähteä si-

hen suuntaan, jota uskon ed. Väyrysenkin tarkoittavan, että me saamme ohjelmalliselta kannalta sellaisia kokonaisuuksia, että kansalaiset ovat niistä kiinnostuneita.

Niitä pitää olla mahdollisimman monella kanavalla ja mahdollisimman paljon aina ennen vaaleja, aina ennen tärkeitä tapahtumia. Jos siihen luodaan journalistiset mahdollisuudet, se on mahdollista tehdä. Mutta tällä pohjalla niitä ei synny, vaan syntyy päinvastainen tulos, ja uskon, että kukaan meistä ei sitä tarkoita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

## 15) Ehdotuksen laiksi kuntien yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 2 ja 7 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Kietäväisen ym. lakialoite n:o 74 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

**Ensimmäinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

### Keskustelu:

**Ed. Väyrynen:** Arvoisa puhemies! Olemme valtiovarainministeri Erkki Liikasen kanssa sopineet, että näinä aikoina eduskunnassa käytäisiin keskustelu kuntataloudesta. Me olemme sopineet, että tämä keskustelu käytäisiin lähinnä siinä yhteydessä, kun eduskunta saa käsiteltäväkseen hallituksen esityksen valtionosauslain muuttamiseksi. Sovimme ministeri Liikasen kanssa, että keskustelu olisi käyty jo viime viikolla, ja hän vakuutti, että tämä esitys tulee olemaan jo silloin eduskunnan käsittelyssä, mutta näin ei ollutkaan, eikä tämä esitys tule tälläkään viikolla vielä eduskunnan käsiteltäväksi.

Herää vakava kysymys, eikö hallitus uskalla nyt kunnallisvaalien edellä esitellä lakiesitystä eduskunnalle. Nimittäin tuo esitys käsiteltiin hallituksessa jo yli kuukausi sitten, 12. syyskuuta julkisuudessa olleiden tietojen mukaan, ja tämä esitys on budjettilakina myöhässä siitä aikataulusta, jonka ymmärtääkseni hallitus on itse omille lakiesityksilleen antanut. Onneksi kui-

tenkin, arvoisa puhemies, täällä on ed. Kietäväisen lakialoite tänään käsittelyssä, joka tarjoaa mahdollisuuden paitsi esitellä tätä aloitetta myöskin tarkastella sitä laajempaa kokonaisuutta, mihin tämä kuuluu.

Valitettavasti ministeri Liikanen ei ole nyt paikalla, niin että hän voisi tätä keskustelua käydä. Mutta ainakin omalta osaltani sen aloitan ja toivon, että hän olisi täällä eduskuntatalossa, kuulisi tämän puheenvuoroni ja tulisi käymään keskustelua.

Arvoisa puhemies! Täällä on siis käsiteltävänä ed. Kietäväisen lakialoite, jonka pääasiallisena tarkoituksena on, että verotulojen täydennysjärjestelmän tasoitusrajoja voitaisiin korottaa. Tämä esitys tähtää siihen, että heikoimmassa asemassa olevien kuntien taloutta voitaisiin vahvistaa ja luoda edellytyksiä sille, että korkeimpia veroäyriä hintoja voitaisiin jopa alentaa.

Suomen verojärjestelmän yksi räikeimmistä epäkohdista onkin siinä, että joidenkin kuntien asukkaat joutuvat maksamaan joka vuosi jopa 30—40 % enemmän kunnallisveroa kuin alhaisen veroäyriä kunnissa asuvat veronmaksajat. Tämä on erityisen räikeää eriarvoisuutta sen vuoksi, että se kohdistuu voimakkaimpina pienituloisiin ihmisiin, jotka maksavat veronsa kokonaan tai pääasiassa kunnallisveron muodossa.

Keskustan mielestä kokonaisverouudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena tulisi olla kunnallisverotuksessa olevien erojen tasaaminen siten, että korkeimpia äyriä hintoja alennetaan. Tähän hallitus ei ole ryhtynyt. Sen verouudistus ja eräät muut samanaikaisesti kuntatalouteen kohdistuvat toimenpiteet päinvastoin lisäävät kuntien välisiä taloudellisia eroja ja kasvattavat paineita veroäyriä hinnan korottamiseen taloudellisilta voimavaroiltaan heikoissa kunnissa.

Entuudestaankin taloudellisissa vaikeuksissa olevat kunnat menettävät pysyviä verotulojaan ja valtionosuuksiaan. Hallitus esittää näiden menetysten korvaamista mm. harkinnanvaraisen rahoitusavustusten kautta. Esitetyt toimenpiteet ovat täysin riittämättömiä. Lisäksi ne ovat osittain väliaikaisia ja harkinnanvaraisia, eli kuntien pysyviä verotuloja ja valtionosuuksia korvataan heikommilla rahoitusjärjestelyillä.

Kuntatalouden ongelmat johtuvat pääasiassa siitä, että hallitus hoitaa perhepolitiikkaa kuntien varoilla esittämällä suurta korotusta kun-

nalliseen lapsivähennykseen. Keskustan mielestä tämä korotus olisi korvattava vähintään vastaavansuuruisella lapsilisien korotuksella, nostamalla siis lapsilisiä tuntuvasti enemmän kuin hallitus esittää.

Keskusta ei hyväksy taloudellisissa vaikeuksissa kamppailevien kuntien taloutta heikentäviä esityksiä, kuten esitystä pienten valtionosuuksien yhdistämisestä ja niiden määräytymisperusteiden muuttamisesta. Keskustan mielestä köyhien kuntien valtionosuuksia on korotettava, ja korotettava enemmän kuin hallitus aikoo esittää, jotta korkeimpia äyriä hintoja voitaisiin alentaa. Lisäksi esitämme tämän ed. Kietäväisen jättämän aloitteen mukaisesti verotulojen täydennysjärjestelmän tasoitusrajojen korottamista.

Keskusta ei hyväksy hallituksen suunnitelmia leikata ylimpiin kantokykyloukkiin kuuluvien kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahoja. Juuri näissä kunnissa kunnalliset päiväkotit- ja terveyskeskuspalvelut ovat hyvin puutteelliset, ja myös vanhustenhuollossa tarvitaan edelleen mittavia investointeja.

Jos hallitus ajaa läpi esityksensä verotuksen kiristämisestä, niin että jotkut kunnat saavat hieman lisätuloja, pitäisi nämä varat siis voida käyttää sosiaali ja terveydenhuollon palvelujen kehittämiseen ja muihin tärkeisiin tarpeisiin, kuten vuokra-asuntojen rakentamiseen. Valtion tulee puolestaan vahvistaa köyhien kuntien taloutta siinä määrin, että korkeimpia äyriä hintoja voitaisiin alentaa.

On hyvin valitettavaa, että Holkerin hallitus on kaikilta osin rikkonut sen aluepolitiikan historiallisen kompromissin, joka saatiin keskustan esityksestä aikaan Sorsan hallituksessa kesällä 1985. Muuttoliike pääkaupunkiseudulle on kiihtynyt entisestään. Jos nykyinen kehitys jatkuu, asuu Helsingin seudulla 10 vuoden kuluessa noin 150 000 ihmistä enemmän kuin nyt, lähes Tampereen kaupungin väkimäärä. Jokainen ymmärtää, mitä tämä merkitsee Suomen maakunnille ja toisaalta pääkaupunkiseudun ihmisille. Asunto- ja palvelukurjuus uhkaa pääkaupunkiseudulla nykyisestääänkin pahentua samalla kun maakuntien kehitys yhä pahemmin taantuu.

Alueellinen kehitys on saatava tasapainoon. Nyt hallitus on rikkomassa historiallisen kompromissin periaatteet myös leikkaamalla sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahoja. Juuri näillä aloilla piti toimintaa kuntien ja valtion yhteistoimin erityisesti tehostaa. Myös länsimet-



ron suunniteltu 30 %:n rahoitusosuus on vastoin historiallisen kompromissin periaatteita. Vantaan suuntaan rahoitusosuus oli 10 %. Miksi taloudellisesti vahvemman Espoon suuntaan rakennettava metrolinja olisi rahoitettava tätä suuremmalla osuudella? Kun ministeri Liikanen on syyttänyt keskustaa Helsingin seudun liiallisesta suosimisesta, huomautan, että tässä on kysymys kaikkiaan useamman sadan miljoonan markan summasta, jonka keskusta on valmis säästämään valtiontalouden hyväksi ja käytettäväksi muihin tarkoituksiin. Avainasemassa ovat pääkaupunkiseudun kunnat.

Helsingin seutu on ollut punamustan keskitämispolitiikan laboratorio ja mallialue. Nämä sosialidemokraatti- ja kokoomusjohtoiset kaupungit ovat omilla toimenpiteillään pyrkineet lisäämään työpaikkojen määrää alueellaan ja laiminlyöneet keskeiset tehtävänsä asuntopolitiikassa ja kunnallisten palvelujen kehittämisessä. Kaupungit ovat rikkaita sen vuoksi ja juuri sen vuoksi, että ne ovat laiminlyöneet tärkeimpiä tehtäviään. Suuntaa on muutettava. Voimavaroja on suunnattava muuttoliikettä kiihdyttävästä työpaikkarakentamisesta asuntojen, päiväkotien, terveyskeskusten, vanhainkotien ja vanhusten talojen rakentamiseen. Nämä palvelut on saatavat kaupunkien kaikkiin osiin lähelle ihmisiä.

Keskusta edellyttää, että palataan historiallisen kompromissin linjoille ja ryhdytään tehokkaasti tasapainottamaan Suomen alueellista kehitystä. Kaikille vahingollista keskittymistä on hillittävä. Helsingin seudun kaupunkien ja valtiovalan tulee yhdessä tarttua tämän alueen erityisongelmiin, ennen muuta asuntopolitiikassa ja palvelujen kehittämisessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien leikkaaminen on ristiriidassa tämän pyrkimyksen kanssa.

Esitin jo edellä ne pääasialliset keinot, joilla keskustan eduskuntaryhmän mielestä voidaan vahvistaa taloudellisesti heikkoja kuntia ja alentaa korkeimpia veroäyrin hintoja. Ed. Kietävänen nyt käsiteltävänä oleva lakialoite voi omalta osaltaan auttaa näiden päämäärien saavuttamista. Toivon, että se otetaan valiokunnassa nopeasti käsiteltäväksi ja että se johtaa verotulojen täydennyksen tasoitusrajojen korottamiseen.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuorossaan ed. Väyrynen vaati lapsilisien tuntuvampaa korottamista. Kuitenkin lapsilisiä on nykyisen hallituksen

aikana sekä tämän lokakuun alusta että ensi vuoden lokakuun alusta korotettu huomattavasti enemmän kuin niiden lukuisien hallitusten aikana, joissa keskusta ja ed. Väyrynen vaikuttivat. Kun ed. Väyrynen tarjosi lapsilisien korotusta kunnallisen lapsivähennyksen korotuksen sijaan, jota hallitus on myös esittänyt, olisi mielenkiintoista ed. Väyryselä kuulla, onko niin, että keskusta vastustaa verouudistukseen sisältyvää ja lapsiperheiden kannalta hyvin myönteistä kunnallisen lapsivähennyksen roimaa korottamista?

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskusta on niin vähän aikaa ollut kiinnostunut pääkaupunkiseudun kehittämisestä, että se unohtaa historian, jota on eletty kymmenen viimeisintä vuotta. Kunnallishallinnossa pääkaupunkiseudulla toki on puutteita. Kaikkea ei varmasti ole tehty mitä olisi tullut tehdä, mutta on täysin virheellistä unohtaa valtiovalan osuus tästä.

Vuodesta 1972 lähtien on valtiovalan toimin estetty pääkaupunkiseudun terveydenhuollon kehittäminen. Kun kansanterveyslaki tuli voimaan, niin silloin nimenomaan todettiin, että ensin kehitetään muita alueita ja sen jälkeen vasta pääkaupunkiseutua. Pääkaupunkiseudun kunnat eivät saaneet edes omalla kustannuksellaan terveydenhuollon investointeja rahoittaa, koska heillä oli uhkana osan tai koko valtionosuuden menetys. Tämä on eräs suuri syy siihen, että terveydenhuollon palvelut eivät ole kehittyneet siinä laajuudessa kuin voisivat. Kun tämä rajoitus päättyi 1980-luvulla, niin sen jälkeen todella vilkkaassa tahdissa pääkaupunkiseudun kunnat ovat alkaneet kehittää terveydenhuollon palvelujaan.

Mitä tulee lapsilisien korotuksiin, sehän nimenomaan tapahtui kristillisen liiton ansiosta viime syksyn budjettineuvotteluissa.

Ed. Paasilinna (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrysen puheenvuoroon sisältyi niin monta väärinkäsitystä ja väärinymmärrystä, että se ehkä on sopiva tämän tyyppiseksi esittelyksi, mutta ei anna oikeata kuvaa hallituksen politiikasta. Hallituksessa nimenomaan silloinen keskustapuolue esti tämän alueen kehittämisen, ja me halusimme, että järjestetään syrjäseutujen palvelut koulutuksesta terveyden ja sairauden hoitoon, mutta sen jälkeen myös suurempien asutuskeskusten palvelut on saatava kuntoon. Tämä on tällaista uusherän-

näisyyttä, joka on hyvin tyypillistä lestadiolais-seuduille ja jota tuodaan tänne meidän käytöömme. Minusta se ei ole mikään uskonkappale eikä sitä ristiretkimäisesti voi tänne siirtää. Edelleenkin pääkaupunkiseudun jopa köyhät siirtävät omia varojaan valtionverotuksen kautta rikkaille isännille maaseutukuntiin. Pitäisi panna nämä isännätkin verolle. Siinä olisi ensimmäinen työ, johon pitäisi ryhtyä kunnissa. Se olisi sitä oikeata sosiaalista mieltä, jota me teiltä odotamme, ja olemme totta vieköön sitä mieltä, että sosiaali- ja terveystalvet on saatava kuntoon täälläkin.

Mitä tulee sitten työllisyyteen, jonka hoidossa te olette mestareita, siellähän työttömyys on suurinta ja täällä työpaikkoja on. Siitä ei kuitenkaan kannata syyttää mitään sellaista tehoa, joka työpaikkoja on halunnut luoda.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskoviczin puheenvuoron johdosta ensinnäkin toteaisin, että mitä lapsilisien korotuslukuihin tulee, niin pitää muistaa, että alle kolmivuotiaiden korotettua lapsilisää ei ole tänä vuonna eikä ensi vuonnakaan tarkoitus korottaa, joten korotusprosentti ei suinkaan ole 17 vaan jossakin 12 %:n paikkeilla. (Ed. Zyskovicz: Joka tapauksessa enemmän kuin koskaan ennen!) — Se ei ole enemmän kuin koskaan ennen. Kyllä aikaisemmin on tehty huomattavimpiakin korotuksia lapsilisiin. (Ed. Zyskovicz: Milloin?) — Palataan siihen asiaan. (Ed. Zyskovicz: Milloin palataan?) Esimerkiksi siinä vaiheessa, kun lapsilisäjärjestelmää luotiin 40—50-luvulla.

Edelleen menisin kunnallisverotuksen lapsivähennykseen ja sen muuttamiseen lapsiliseksi. Tässä yhteydessä täytyy todeta, että kuntien ongelmat on synnytetty hallituksen tietoisilla toimenpiteillä. Olisi voitu välttää kokonaan tämä kuntien ongelma ja myös se ongelma, että kaikki perheet eivät voi käyttää nyt tätä lapsivähennystä edes hyväkseen tulojen alhaisuuden takia. Jääkin kysymään, miksi hallitus ei esittänyt jo alkuaan sitä, että lapsivähennyksen korotustarve hoidetaan lapsilisien kautta. Kun valtioverotuksen huoltajavähennys nyt poistetaan, hallitus esittää sitä korvattavaksi kunnallisverotuksen lapsivähennyksellä siirtämällä se rasite tavallaan kuntien kautta hoidettavaksi, kun se olisi voitu hoitaa suoralla tulonsiirrolla korottamalla lapsilisiä huomattavasti enemmän kuin mitä hallitus nyt esittää. Olisi päädytty kuntien ja valtion verotulojen kannalta aivan samanlaiseen ratkai-

suun. Se ei olisi merkinnyt verotulojen vähentymistä, mutta perheiden kannalta se olisi ollut parempi ratkaisu, ja ennen kaikkea se olisi ollut parempi ratkaisu kuntien kannalta, koska tätä kompensaatiotarvetta ei olisi silloin syntynyt, vaan ennen kaikkea lapsirikkaat kunnat olisivat tässä saaneet tarvitsemansa verotulot ja perheet olisivat saaneet tarvitsemansa lapsiperhetuen.

Tämä kompensatiomalli, jota nyt on esitetty, ei ole kunnollinen eikä kestävä. Se ajaa vastakkain köyhiä ja köyhiä. Lisäksi se ei ole pysyvä ja kaiken lisäksi se ei ole riittävä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskoviczin puheenvuoron johdosta haluan vakuuttaa, että se kokonaisuus, joka tähän ed. Väyrysen hahmottelemaan malliimme sisältyy, on lapsiperheiden kannalta vähintäänkin yhtä hyvä kuin hallituksen kokonaisuus. Se on selvästi parempikin kuin hallituksen kokonaisuus. Kuntasektorin kannalta sen ydin on siinä, että se kohtelee erilaisia kuntia huomattavasti tasapuolisemmin ja tasaveroisemmin kuin hallituksen anti.

Esitys ei ole hihasta vedetty. Kun me esitämme lapsilisien tuntuvaa korotusta, sen vastapainona me hyväksymme huoltajavähennyksen poistamisen. Huoltajavähennys tällä hetkellä merkitsee verona noin 1 080 000 000 mk hallituksen esitysten mukaan. Siis sen me hyväksymme poistettavaksi, kunhan vähintään se etuus siirretään lapsilisien kautta suoraan lapsiperheille.

Kun ed. Zyskovicz kysyi, miksi nyt näin ja miksei aikaisemmin noin, ed. Zyskovicz, nyt hallitus esittää työtulovähennyksen siirtämistä suoraan asteikkoihin. Käytännössä siitä seuraa se, että lapsilisien kautta nyt tässä uudessa järjestelmässä tuki menee tasapuolisemmin myös pienituloisille perheille. Jos muita järjestelmiä käytetään, se ei mene niin oikeudenmukaisesti myös pienempituloisille perheille kuin suoraan lapsilisien korotuksen kautta. Me emme ole kokonaan poistamassa kunnallisveron lapsivähennystä. Me esitämme normaalit inflaatiotarkistukset nykyiseen järjestelmään.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies!! Ed. Zyskoviczille on syytä huomauttaa, että samalla kun hallitus esittää kohtuullisia korotuksia lapsilisiin, niin lapsiperheitä toisaalta otetaan, niin että monet lapsiperheet ovat häviämässä. Me kuitenkin hyväk-

symme hallituksen esittämät lapsilisien korotukset, mutta lähdemme siitä, että korotuksen pitäisi olla niin suuri, että voitaisiin luopua ylisuuresta kunnallisen lapsivähennyksen korotuksesta, joka synnyttää sen kunnallistalouden ongelman, josta täällä nyt keskustellaan.

Toiseksi ed. Moilaselle sanoisin, että ei valtiovalta ole estänyt pääkaupunkiseudun kuntia investoimasta yli sen, mitä valtion suunnitelmiin on investointeja hyväksytty. Keskustan aloitteesta syntyneessä historiallisessa kompromississa pääkaupunkiseudun kunnat saivat sen erityisedun, että ne saattoivat ryhtyä omilla varoillaan toteuttamaan hankkeita, jotka perästäpäin valtio sitoutui maksamaan. Esimerkiksi Turku, Tampere ja Nurmijärvi, joilla oli samoja ongelmia, eivät saaneet vastaavaa etua. Tässä pääkaupunkiseutu asetettiin parempaan asemaan kuin muut alueet, mikä oli aivan perusteltua sinänsä, mutta me esitimme tätä samaa järjestelmää laajennettavaksi niihin kuntiin, joitten osalta se on yhtä perusteltua.

Mitä tulee ed. Paasilinnan puheenvuoroon, niin toivoisin, että hän käyttäisi täällä asiakysmyksiä käsittelevän puheenvuoron ja sanoisi, mistä hän on eri mieltä, niin keskustellaan, ettei keskustelu tässä yhteydessä olisi huulienheitonomaista. Tosiasiat pöytään, mielipiteet pöytään. Pidetään ne debaattit.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin olen samaa mieltä edellisten puhujien kanssa siitä, että lapsilisiä on jatkossa tuntuvasti korotettava ja vielä tuntuvammin kuin mitä parina viime vuotena on tehty. Mutta kuten jo edellisessä puheenvuorossani sanoin, se mitä nyt sinipunahallitus on parissa viime budjetissaan tehnyt, on tuntuvampi korotus lapsilisiin kuin ainakin ed. E. Ahon todistuksen mukaan vuosikymmeniin. Hänhän viittasi siihen, että 40-luvulla viimeksi olisi tehty näin tuntuvia korotuksia lapsilisiin.

Mitä sitten tulee siihen, että keskustan kokonaisratkaisu lapsiperheiden verotukseen olisi parempi kuin hallituksen esittämä, niin pitkäaikaisena oppositiopuolueen kansanedustajana tiedän toki, että oppositio pystyy aina panemaan paremmaksi kuin hallitus tämänkaltaisissa esityksissä. Mielestäni oli mielenkiintoista kuulla ja ainakin itselleni oli uutinen se, että keskustapuolue todellakin vastustaa nyt hallituksen esittämää, lapsiperheille hyvin tärkeitä kunnallisen lapsivähennyksen tuntuvaa korotamista.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Väyryselle, että hän käyttelee totuutta varsin säästeliäästi kertoessaan Helsingin erityisasemasta kansanterveysjärjestelmää luotaessa. Me kaikki vallan hyvin muistamme sen, että se aloitettiin pohjoisesta, ja siinä vaiheessa kun ruvettiin tulemaan asutuskeskukseen ja ns. ruuhka-Suomeen, keskustan into lopahti, kun omat alueet oli katettu. Näin on käynyt myös muilla alueilla kuin vain pelkän kansanterveyden osalta. Täytyy tieteenkin se ero palauttaa ed. Väyrysten mieleen, että toki on niin, että Helsinki sai luvan rakentaa omalla rahallaan etukäteen, mutta pohjoisen kunnat tekivät sen eteläsuomalaisten palkan-saajien rahoilla, eivät omillaan.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin kun näin kävi, on muistettava, että siinä oli takana yli kymmenen vuoden jälkeenjääneisyys Helsingin ja pääkaupunkiseudun muiden kuntien osalta sen vuoksi, että kansanterveyslain edellyttämät valtakunnalliset suunnitelmat määräsivät sen, missä laajuudessa palveluja saadaan kehittää. Tämä jäi ed. Väyryseltä huomaamatta ja muistamatta. Tässä oli se puolittomuus.

On muistettava, että siinä vaiheessa, kun pääkaupunkiseutu sai tätä apua valtiolta, se oli jälkirahoitusapua, eli pääkaupunkiseutu rakensi ja investoi ensin omilla varoillaan, ja sitten jälkeenpäin valtiovalta suostui antamaan sen valtionosuuden, mikä sille kuului, kun lakisääteisesti se valtionosuus olisi pitänyt antaa heti eikä vasta myöhennettynä. Tässä on aivan selvästi nähtävissä se, että valtiovallalla on hyvin suuri osuus pääkaupunkiseudun erityisesti terveydenhuollon palvelujen jälkeenjääneisyydessä. Siitä ei päästä mihinkään, mikäli halutaan totuudenmukaisesti puhua.

Ed. Paasilinna (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyryselle haluaisin lisäyksenä esittää seuraavia huomioita. Muis-taakseni se oli Miittusen vähemmistöhallitus, hätätilahallitus, joka pani jäihin pääkaupunkiseudun kehittämisen. Sen te teitte oikein kaksilla hartioilla. Siitä on paljon pääkaupunkiseudulla saatu kärsiä, mutta se oli juuri tällainen teidän panoksenne tämän alueen kehittämiseen. Nyt on siis tämä myöhäisherännäisyys tullut, mutta meidän täytyy muistaa tuo tausta.

Mitä mieltä on Suomen keskusta asuntorahastoista, jotta saataisiin riittävästi ja huokeata

pääomaa vähäpääomaisille kansalaisille? Haluatteko vielä jarruttaa maapakettia vai saisivatko kunnat maapoliittisia toimenpiteitä niin runsaasti käsiinsä, että tonttimaiden käyttö kaikella tavalla saataisiin joustavaksi? Pitäisikö lisätä metsäverotusta, jotta köyhissä kunnissa alettaisiin saada verotuloja myös vaurailta kuntalaisilta nykyistä enemmän? Sen lisäksi pitäisikö tukiaiset maataloudesta siirtää esimerkiksi maatalouden elinkeinotoiminnan harjoittamiseen, mikä tuntuisi järkevältä muutokselta. Onko teidän mielestänne Tarveasunnnot Oy:n tapainen rahan ryöstäminen, keskustapuolueen puitteissa tapahtunut toiminta, oikea tapa hoitaa asuntopoliittikkaa, niin kuin se on tapahtunut kaikissa lääneissä? Onko suurkaupunki luonnontalouden syöpä, ed. Väyrynen, niin kuin te 4 päivänä Oulussa kerroitte ja olette nyt pyrkimässä suurkaupungin valtuustoon?

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Syksyllä 1976 tehdyn budjettisopimuksen perusteella lapsilisiä korotettiin vuodelle 1977 22 %. Kun otetaan huomioon silloin vallinnut inflaatiokehitys, on laskettu, että reaaliarvot olisivat olleet ehkä 12–13 %:n luokkaa. Sen jälkeen tapahtui se valitettava, kaikkien senjälkeisten hallitusten toimenpide, että korotusten maksattamista siirrettiin vuoden alusta vähitellen siten, että korotuksen piiriin tuli enää vain viimeinen neljännes vuodesta. Sen olemme kokeneet myös tänä vuonna. Korotukset astuvat voimaan vasta 1.10. alkaen.

Viime syksynä hallitus esitti omasta puolestaan korotusta 13 % lapsilisiin, ja neuvottelujen jälkeen kristillisen liiton eduskuntaryhmä sai siihen 4 % lisää. Ne nousivat 17 %:lla tämän lokakuun alusta lukien, ja nyt hallitus lupaa saman 17 % ensi vuoden lokakuun alusta lukien.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaan pitäisi tapahtua maassa kokonaisverouudistus. Tämän keskustelu, mitä ed. Zyskiewicz on ylläpitänyt, osoittaa vain yhtä pientä osaa ja tämmöistä nippelitaktiikkaa, millä kokonaisverouudistusta on lähdetty aloittamaan.

Suomen keskustan näkemys alun alkaen oli se, että pienten kuntien taloutta varten tulisi taata ihan vaikka aluepoliittisen lainsäädännön turvin kuntatalouteen liittyvä yksi yleislaki, jossa tulisi selvä raamitus sille, että pitkäjänteinen, dynaaminen pienten kuntien kehittäminen on mahdollista. Tätä hallitus ei ole kuitenkaan ha-

lunnut ottaa edes valmisteluun aluepoliittista lainippua uudistettaessa. Eittämättä nämä tuntuvat nippelikonsteilta. Suoriin tulonsiirtoihin olemme pyrkimässä tässä lapsiperheiden tukimuodossa.

Toisaalta myös arvostelemme sitä, että hallituksella ei ole pienille kunnille antaa taloushäätänsä mitään muuta kuin harkinnanvaraisuus, tarjonta, joka kuitenkin loppusuorilla aina perustuu subjektiiviseen harkintaan ja nimenomaan poliittiseen harkintaan, joka vielä lisäksi on kiinni liiankin paljon kulloinkin budjetissa varatuista määrärahoista. Se ei ole riittävä pohja pienten kuntien talouden kehittämiseksi, että roikutaan ns. köyhän paperin varassa Helsingin herrojen luukuilla.

Verotulojen täydennyksistä on selvät ohjeet olemassa, ja näyttää siltä, että niitä ei laajenneta, vaan entisillä perusteilla niitä tullaan jakamaan. Tämäkään ei tuo köyhien, lapsirikkaitten kuntien taloustilanteeseen huojennusta. Nimenomaan verouudistus lyö vastakkain lapsirikkaat köyhät kunnat, eikä hallituksella ole antaa mitään eväitä näitten kuntien talouden tasapainottamiseen.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Zyskiewiczille totean, että vastaukseni tästä 40- ja 50-luvun lapsilisäkorotuksista perustui kysymykseen, välihuutoon, milloin on tapahtunut suurempia korotuksia. Nyt kävi ilmi ed. Almgrenin puheenvuorossa, että oli tuoreempiakin vastaavanlaisia esimerkkejä.

Edelleen toteaisin, että hallituksen lapsilisämuutokset tietysti pitää asettaa muita muutoksia vasten. Tänä vuonna lapsiperheiden vähenyksiin ei tehty lainkaan korjauksia verotuksessa, mikä merkitsisi lapsiperheiden verotuksen tuntuvaa kiristymistä. Pakkohan niitä oli jollakin tavalla edes korvata. Ensi vuotta ajatellen verouudistuksen yhteydessä heikennetään huomattavasti lapsenhoitovähennystä, poistetaan kokonaan puoliso vähennys, mikäli hallituksen kanta toteutuu. Pakkohan niitäkin menetyksiä on jollakin korvata, jos halutaan, että lapsiperheiden asemasta edes jollakin tavalla pidetään huolta.

Mitä tulee sitten meidän ehdotukseemme siitä, että kunnallisen lapsivähennyksen korotustarve hoidettaisiin lapsilisäjärjestelmän kautta, niin perustelemme tätä sekä sillä, että se on parempi perheiden kannalta, että sillä että se on parempi lapsirikkaiden kuntien ja väittäisin, että

kaikkien kuntien kannalta. Se on huomattavasti oikeudenmukaisempi järjestelmä. Meillä on kuntia, joissa on laskettu, että vain 80 % perheistä voi käyttää korotettua lapsivähennystä hyväkseen. Ei ole siis kysymys monenkaan perheen kohdalta jonkin saavutetun edun menettämistä, vaan siitä, että ne eivät saa kokonaan tätä lapsivähennyksen korotusta hyväkseen. Näiden perheiden kannalta on välttämätöntä, että se hoidetaan suoran tulonsiirron muodossa.

Mitä kuntiin tulee, niin tämä tapa, jolla hallitus nyt esittää korvattavaksi lapsivähennyksen korotusta, ei yksinkertaisesti meitä tyydytä, eikä se tyydytä kuntiakaan, vaan me olemme sillä kannalla, että kunnallisten keskusjärjestöjen esityksen mukaisesti pitäisi mennä tässä lapsilisä-järjestelmään. Se voidaan täällä eduskunnassa vielä hoitaa ja korjata tämä puute.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ei ole kyetty vastauspuheenvuoroissa kumoamaan sitä, mitä sanoin pääkaupunkiseudun palvelujen rakentamisessa käytetystä eräänlaisesta jälkirahoitusjärjestelmästä. Se tuli aluepolitiikan historiallisen kompromissin osana erityisetuna pääkaupunkiseudun kunnille, etuna jota esimerkiksi Turku, Tampere ja Nurmijärvi eivät saaneet, vaikka niillä oli vastaavanlaisia ongelmia. Tässä me olimme jo vahvasti mukana erityisesti ratkomassa pääkaupunkiseudun ongelmia. Nyt valitettavasti tämä nykyinen hallitus on leikkaamassa nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahoja näiltä kunnilta. Toimitaan päinvastaiseen suuntaan, mikä on erittäin ikävä asia.

Ed. Zyskowitzille toteaisin, että kun katsotaan lapsilisiä ja koko perhepolitiikkaa, niin tänä vuonna lapsiperheet selvästi hävisivät. Lapsilisien korotus ei läheskään korvannut niitä menetyksiä, mitä verotuksen puolella tuli. Ensi vuonna verouudistuksen myötä tulee käymään niin, että hyvin monet, todennäköisesti enemmistö lapsiperheistä tulee kokonaisuutena ottaen kärsimään, kun otetaan kaikki verouudistuksen vaikutukset huomioon. Tällä lapsilisän korotuksella nyt kompensoidaan kielteisiä päätöksiä lapsiperheille, mutta kompensoidaan vain osittain.

Ed. Zyskowitz on kai toiminut joskus asianajajanakin, kun yritti tulkita minun puheenvuoroani. Keskusta ei vastusta kunnallisen lapsivähennyksen korotusta, mutta me esitämme sille paremman vaihtoehdon, lapsilisien korotuksen. Jos hallituspuolueet hylkäävät meidän esityk-

semme, me tietysti hyväksymme tämän mallin, minkä hallitus on esittänyt, mutta vaadimme silloin täyden, pysyvän, kunnollisen kompensointia siitä kunnille.

Tämä keskustelu on nyt perusteellisesti käytävä ja tehtävä päätökset, jotka ovat hyvät sekä lapsiperheille että myös kunnallistaloutta ajatellen. Valitettavasti hallitus on täysin laiminlyönyt köyhien kuntien asian. Ed. Kietäväisen aloite sitä voi jonkin verran korjata.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kuten on käynyt ilmi, hallituksen esitykset ovat ongelmallisia ja monessa suhteessa kelvottomia. Esimerkiksi tämä lapsivähennysjärjestelmä johtaa muun muassa sellaiseen tilanteeseen, että jotkut lapsiperheet tulevaisuudessa eivät maksa kunnallisveroa ollenkaan, mutta sen sijaan maksavat valtionveroa jne.

Jos tämä hallituksen esitys jää ainoaksi vaihtoehdoksi, niin keskusta tulee sen hyväksymään. Mutta hallituksen esitys aiheuttaa myös hyvin suuren kunnallistaloudellisen ongelman. Nopeasti keksitty svol-asteikkotarkistuskompensatio on huono sen takia, että se on ensinnäkin väliaikainen, toiseksi se on täysin riittämätön, kolmanneksi se on epäoikeudenmukaisesti kohdentuva, ja neljänneksi se on huono siksi, että se siirtää valtion rahaa köyhiltä toisille köyhille. Näin ei voida menetellä.

On käynyt ilmi, että koko kunnallistalouden uudelleenjärjestely vaikeuttaa lapsiperhekuntien asemaa, pienten kuntien asemaa ja vähäväestisten kuntien asemaa, jotka menettävät kaikki valtionosuuksia hyvin suuressa määrin. On käynyt ilmi, että myöskään hallituksen esitys n:o 134 ei ole tarpeeksi hyvä, koska muun muassa tasoitusrajat ovat vielä liian alhaiset ja myös harkinnanvarainen avustus tulevaisuudessa pienenee nykyisestään.

Ehdotankin, että tämä asia pannaan pöydälle eduskunnan ensi perjantain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia lausumaan käsityksensä pöydällepanon ajasta.

Ed. Perho: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.



Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Esitän, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantaina pidettävään eduskunnan istuntoon jo senkin takia, että ymmärrän ministeri Liikasen silloin olevan paikalla ja varmasti olevan hyvin halukas käymään asiasta keskustelua.

Ed. Väyrynen: Arvoisa puhemies! Ed. Kietäväinen, jonka aloitteesta on kysymys, ei ole myöskään voinut olla tänään paikalla. Olisi hyvä, että pöydällepanon avulla tarjottaisiin hänelle mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Lisäksi ministeri Liikanen todettuaan, että hän kenties tänään ei voi olla paikalla, esitti että voitaisiin menetellä, niin kuin nyt on ehdotettu, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantaiksi. Silloin voitaisiin käydä se kuntatalouskeskustelu, jonka hän on itse ilmoittanut haluavansa käydä ja tavallaan haastanut opposition keskusteluun. Minusta olisi tärkeää, että tämä mahdollisuus nyt varattaisiin ja hallituspuolueitten edustajat luopuisivat vastaesityksestään pöydällepanon ajaksi.

Ed. Paakkinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Perhon tekemää ehdotusta, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päätyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Isohookana-Asunmaa ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon. Ed. Perho ed. Paakkisen kannattamana on ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Ed. Perhon ehdotus "jaa", ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 52 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 118. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Perhon ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan istuntoon.

### 16) Ehdotuksen laiksi eräistä kloorifluorihilivetyjen käyttöä koskevista rajoituksista

sisältävä ed. Männistön ym. lakialoite n:o 88 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

### Keskustelu:

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Aloiteeni käsittelee kloorifluorihilivetyjä eli tuttavallisemmin freoneja. Tämä ei ehkä kiinnosta edustajia, niin kuin näyttää, samalla tavalla kuin kuntatalous ja lapsiperheiden tukeminen, mutta minun mielestäni on tärkeää ajatella myös kunnallisvaalien jälkeistä elämää.

Kasvihuoneilmiötä, ilmanalan pysyvää lämpenemistä, on kuvattu ihmisen historian mittavimmaksi tai radikaaleimmaksi kokeeksi. Valitettavasti tätä koetta ei tehdä tutkijan työpajassa tai koeputken sisällä. Me kaikki olemme siinä koehenkilöinä, olen minä, tyttäreni Niko-poika, tehtailija Ahlström ja ympäristöministeri Bärnlund.

Ihmiskunta lämmittää sillä tavoin ilmastoa, että meriveden ennustetaan nousevan metrin, kenties viisikin, seuraavan puolen vuosisadan aikana. Jos nousu jää metriin, pyyhkivät aallot myrskyllä nykyistä Presidentinlinnan pihaa. Jos etelänavan jäätiköt alkavat sulaa, voi Helsingissä Senaatintorilla souteleva, silloin jo eläkeikää lähestyvä tyttärenpoika Niko kiinnittää veneensä Aleksanterin patsaan kaulaan tai kenties kirkkorahvas suorastaan soutaa Suurkirkkoon pääovesta. Kuivin jaloin puhuminen täällä Arkadianmäellä onnistuu ainakin aluksi.

Maapallon keskilämpötilan nousu ei kuitenkaan vain hukuta alleen rannikon alavia maita. Maapallon nykyisiä vilja-aittoja uhkaa ilmaston lämpenemisestä aiheutuva kuivuus. Siitä voi seurata paitsi nälän lisääntyminen myös sotilaallisten yhteenottojen vaara. Jos esimerkiksi ydinaseistautunut Yhdysvallat menettää viljatuotantonsa, se voi hakea korvaavia alueita muualta. Ennenkin on käyty sotia viljan ja raaka-aineiden omistuksesta.



Muutokset ilmakehässä ovat seurausta viimeisen sadan vuoden aikana tapahtuneesta teollistumisesta. Fossilisten polttoaineiden, kuten kivihiilen, öljyn ja maakaasun, lisääntyvä käyttö sekä tropiikin metsien hävittäminen ja polttaminen on muuttamassa vuosituhansien tasapainoa. Vuodesta 1800 ilmakehän hiilidioksidimäärä on lisääntynyt kolmanneksella. Tällainen kehitys uhkaa nostaa maapallon keskilämpötilaa seuraavien sadan vuoden aikana 1,5, jopa 4,5 astetta. Nämä asteet tuntuvat vähäisiltä, mutta niiden vaikutukset ovat valtavat.

Lämpötilan nousun arvellaan kaksinkertaistuvan, mikäli eräiden muiden kaasujen määrä ilmakehässä lisääntyy. Näitä ovat mm. metaani ja ilokaasu mutta ennen kaikkea aloitteessa mainitut freonit. Painoyksikköä kohti laskettuna freonien vaikutus maapallon lämpötilaan on 7 000 kertaa suurempi kuin hiilidioksidin.

Ehdottamani aloite koskee tosin vain osaa kasvihuoneilmiöön vaikuttavista tekijöistä. Tuohon kokonaisuuteen on kuitenkin edes osien kautta käytävä käsiksi, vaikka ihmisten mielenkiinto suuntautuukin paljon arkisempiin ja jo käsillä oleviin ongelmiin, kuten tässäkin istunnossa on saatu havaita.

Kasvihuoneilmiön hidastamiseksi jotkut ovat vaatineet lisää ydinvoimaloita — minä en. Ydinvoiman kannattajat haluavat vain halpaa energiaa teollisuudelle. Ydinvoima ei korvaa mitään. Se tulee vain lisäksi. Teollisuutta pitäisikin sakottaa energiantuhlauksesta eikä yllyttää siihen.

Toiseksi rakentamalla kymmeniätuhansia ydinvoimaloita voidaan vain vähäisessä määrin vaikuttaa kasvihuoneilmiöön sellaisissa oloissa, joissa muuten kaiken halutaan jatkuvan entisellään. Vakavien ydinvoimaonnettomuuksien todennäköisyys kasvaa erittäin suureksi. Samalla kasvavat radioaktiivisiin jätteisiin liittyvät ongelmat. Lisääntyy myös vaara, että plutoniumia ajautuu sellaisten käsiin, joilla ennestään ei ole ydinaseita. Jo tällä hetkellä eräs ydinsulkusopimukseen liittynyt Euroopan valtio näyttää pyrkivän estämään kansainvälisen atomienergiajärjestön sinänsä summittaisen valvonnan.

Freonit tuhoavat myös maapalloa suojaavaa otsonikerrosta. Ne ovat siis toisellakin tavalla hankalia aineita. Elämää maapallolla näet suojaa ultraviolettisäteilyltä otsonikerros. Mikäli se ohenee tuntuvasti, vaarantuu valtamerien planktontuotanto ja herkäät viljalajit myös kärsivät. Myös tätä tietä törmäämme nälän ukaan ja sodan vaaraan.

Sitten vähäisemmistä mutta välittömästi yksityistä ihmistä koskettavista ongelmista. Jo yhden prosentin otsonikerroksen vähennyksen arvioidaan lisäävän ihosyövän esiintymistä 2—5 %. Ohentumisen epäillään myös aiheuttavan silmävaurioita.

Ed. Seppäsen lakialoitteessa n:o 84, joka täällä oli edellä käsittelyssä, ehdotettiin eräissä kysymyksissä sellaista kaksikeinoista taktiikkaa, jossa toisaalta asetetaan ehdottomat rajat päästöille ja toisaalta luvallisistakin päästöistä verotettaisiin niin, että kyseinen tuotantolaitos ohjattaisiin etsimään ratkaisua, jolla se selkeästi alittaa luvan enimmäisraajat. Tähän lakialoitteeseen on kirjoitettu kiristävä aikataulu. Freoneja ei siten kokonaisuudessaan välittömästi kiellettäisi, mutta rajoitukset olisivat sen verran voimakkaita, että niiden käyttö vähenisi nopeasti ja voimakkaasti. Hyvä tapa sekin.

Nyt esiteltävässä aloitteessa on kuitenkin eräitä ehdottomia kieltoja. Näistä valmistuskielto on looginen seuraus maahantuontirajoituksesta. Freonien käyttö aerosoleissa ehdotetaan kokonaan kiellettäväksi riippumatta siitä, mitä ympäristöministeriö sopii asianomaisen teollisuuden kanssa.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Ed. Mänistö on hyvin epäjohdonmukainen, kun hän vaatii vain freonien vähentämistä. Kasvihuoneilmiöstä puhuttaessa hiilidioksidi esittää pääosaa siitä ja metaani toiseksi suurinta osaa, ja vasta sen jälkeen tulevat vähemmän vaikuttavat kaasut. Minusta olisi perusteltua, jos mennään näin voimakkaasti freoneja vähentämään, että myös ruvettaisiin toisissaan sitten hiilivoimaa korvaamaan ydinvoimalla, koska se on ainoa keino kasvihuoneilmiön välttämiseksi pitkällä tähtäyksellä. Tässä on kysymys kaikkien ihmisten kustannuksiin vaikuttavista asioista. Esimerkiksi Suomessa energiankulutuksesta neljäsosa on lämmityskustannuksia. Jos me nostamme energian hintaa jostakin syystä, se heti nostaa asumiskustannuksia niin, että ilman muuta kannattaa käyttää halpaa ydinvoimaa verrattuna sellaisiin energialähteisiin, joita vasta kehitetään ja jotka ovat hyvin kalliita uusiutuvia energialähteitä. Säästämällä tästä ei myöskään selvitä, koska Suomessa teollisuus on jo vuosikausia pyrkinyt hyvin tiukkaan energiansäästöön. Meillä ei ole energiaa haaskattu niin kuin muissa maissa, eikä meillä myöskään lämmityksessä ole kovin paljon varaa tinkiä.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Jos ed. Tiuri kuunteli puheenvuoroani, hän kuuli siitä huoleni myös hiilidioksidipitoisuuden osalta. Kaiken lisäksi totesin, että jostakin kokonaisuuteen on lähdettävä liikkeelle, ja tässä tapauksessa aloitteeni koskee osaa näistä ongelmista. Sen sijaan en lähde puhumaan ed. Tiurin kanssa ydinvoimakysymyksestä, koska olen aikaisemmissa keskusteluissa eduskunnassa huomannut, että hän ei tippaakaan halua kuunnella eikä ymmärtää muuta kuin sen käsityksen, mitä mieltä hän itsekin on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

**17) Ehdotukset laeiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1989 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan lapsilisämaksusta vuodelta 1989**

sisältävä ed. Stenius-Kaukosen ym. lakialoite n:o 90 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaalivaliokuntaan.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

seuraavaan täysistuntoon:

**18) Lakivaliokunnan mietintö n:o 10;**

**19) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11;**

**20) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45;**  
ja

**21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46;**

ensi tiistain täysistuntoon

**22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47;**

seuraavaan täysistuntoon

**23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48;**  
sekä

ensi perjantain täysistuntoon:

**24) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49;**  
ja

**25) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14.**

Ensimmäinen varapuhemies:  
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.25.

Täysistunto lopetetaan kello 17.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola